

güney

AYLIK SANAT DERGİSİ

GÜNAY TAYLAN
YANI RİTSOS
ENGİN AŞKIN
N. RASİM ÖZSOY
CAHİT İRGAT
ATIF ÖZBİLEN
İSMET KEMAL
MEHMET SALİHOĞLU
AYDIN YALKUT
MEHMET SEYDA
CELAL ÇUMRALI
RUŞEN HAKKI
ZÜHTÜ BAYAR
ERCÜMENT UÇARI
ÖMER FARUK TOPRAK
HALİT AKSU
ÖMER AŞICI
FURUZAN TOPRAK
METİN ELOĞLU
FETHİ SAVASÇI
FERİHA AKTAN
BEHZAT AY
İSKENDER MUZBEĞ
ERTUĞRUL OĞUZ
GÜNŞİN ASRAL
KENAN ERCAN
OYA UYSAL
BURHAN GÜNEL

Seramik

Sadı Diren

güney güney güney güney güney güney

SAYI: 64

Yıl: 6

OCAK 1973

Cilt: 6

250 Krş.

SİRLERLE

Son bir iki ay içinde yayımlanan şiirlere değineceğim, bu ay. Burada her şiirin, her ozanın üstünde durmanın olanaksızlığını; sözünü ettiğim şiirlerin geçen ayın güçlü ya da en güçsüz şiirleri diye bir savıma da olmadığını belirtmek isterim.

Şiirlerini sevemediğim, israf namadığım bir ozan, İlhan Berk. Yeni Dergi'de (Ekim - Kasım 1972) yayınlanan "100 Şiir'den", "Boğaziçi" şiirlerinde kendi çizgisini, şiir anlayışını sürdürmekte ozan. Bireyin yalnızlığına sonra "Bahçe" nin yalnızlığına tasalanır, acır: "Bilmem bu yalnızlığı nasıl atar üstünden / bu kış günü bu bahçe" dizeleriyle. Bu dizeler "Bahçe" şiirinin bir kesimi değil, şiirin bütünü. Böyle iki üç dizelik şiirlerden örnekleri çoğaltmak olanaklı: "Çiyli / ve sabahleyin" (Çiyli), "Çocuk bir denizi bir defteri yanına aldı / yağmurunu yazacak" (Yağmu)..." "Boğaziçi" şiiri, bu şiirlere inat, bir kaç dizelik değil, bir kaç sayfalık. Şiirin bütünü ben okuyamadım. Sıkı beni, Sabahattin Teoman Varlık Yıllığı'nda ya da bir dergi de açıklarsa iyi olur.

İkinci Yeni ozanlarından Kemal Özer'in toplumsal şiire doğru yöneldiğini, Yeni a dergisinde çıkan şiirlerinde görmekteyiz. "Göç" şiirinde bu yönelmenin başarısız bir örneğini vermekle birlikte "Toprağa Bastıkça Söyleyin", "Yıl Dokuz Yüz Yetmiş Bir"i okunmaya, anılmaya değer şiirler. "bu türkü sabarla emeğin türküsü / mekikleri nasıl işlerse yazamın / nasıl dokursa eylem kumaşını / kurduğu tezgâhta Pir Sultan'ın / Yarını da öyle yaratır kol gücü" (Toprağa Bastıkça Söyleyen) dizelerinde görüldüğü üzere, ikinci yeneden gelen biçimciliğini, Anadolu toplumuna açılarak, onun sorunlarına yaklaşıp bütünleşmeye çalışmakta.

Şiirlerinde yergi ve alay öğeleri ağır basan; ölümler, yaşam, sevgi ve bozuk düzen üstüne şiirler döktüren!, türkülerle maddelere yaslanarak yazdığı şiirlerin altına imzasını atmasa da "Suat Taşer"indir, dedirten ozanın son aylarda, sıkça şiirle-

DERGİLERDEN

Günay Taylan

rine raslamaktayız. Nedir ki, Suat Taşer'in şiirlerini sürekli izleyenler, kendini aşmadığını, yineleyip durduğunu, giderek belirli bir sözcük dağarcığı (bazı sözcükleri sık sık kullandığını) olduğunu saptayacaklardır. Ama bunlar, Suat Taşer'in okunmaz, okunamaz bir ozan olduğunu göstermez. O, şiirini okutmasını bilir. Örneğin, Yansıma'da (Aralık 1972) yayınlanan "et at ot it" şiirinden bir kaç dize: "Eti ata vermişler koçum otu ite / olur böyle şeyler bilâkis özgürlükte" "Gel yi-

ozanların yapıtlarına eğilerek, eleştiriler yazmakta.

SANATÇININ DURUMU

Bu köşede; sanat, sanat sorunlarına, sanatçıya toplumsal açıdan yaklaşan, toplumsal verilerden yararlanan incelemelerin ülkemizde pek yayınlanmadığına değinmiştim, önceleri. "Türkiye'de Sanatçının Durumu" başlıklı, başarılı bir inceleme yer alıyor, Özgür İnsan'da.

Adını belirtmeyip, "C" demekle yetinen incelemeçi; Ede-

%13,4 ü bugünkü sınırlar dışında doğma, %7,1 i Anadolu doğumlu. Bu dağılım 1923'ten sonrası için şöyle: %29 u İstanbul doğumlu, %4 ü bugünkü sınırlar dışında doğma, %67 si Anadolu doğumlu. Öğrenim durumuna gelince: Tanzimat yazarlarının %66,6 sinin özel öğrenim görmesine karşılık, 1923'ten sonrası dönemde özel öğrenim görenlerin oranı %17 ye düşmekte.

Nedir incelemecinin bu rakamlara dayanarak çıkardığı sonuçlar ya da yorumlar?

"...Değişmeler sadece İstanbul'dan Anadolu'ya doğru değil, aynı zamanda varlıklı aile çocuklarından yoksul halk tabakalarının çocuklarına doğrudur da, Hem de çoğalan, düğün bir hareket içinde oluyor bu..."

"Yazarın gitgide halklaşması, bunların adalet görüşlerini, ilkelerini yeni bir noktaya getirmiştir. Toplumsal edebiyatı, sol düşünceleri, düzen değişikliği özlemini ve Devlet'le sirtüşmeyi biraz da bununla açıklamak gerekir. Sanatçının halk kitlelerinden gelmeğe bağlanma edebiyatımızda ve plastik sanatlarında sınıf bilincinin uyanmasını gerektirmiştir. Bu bakımdan, toplumsal edebiyatı, sanatın kazandığı siyasal yükü, taahhüt ya da moda olarak görmeğe imkân yoktur."

Tanzimat yazarlarının, "yönetici kadronun seçkin adamları" olduklarına, "Servet-i Fünun yazarlarının Devlet'e yakın kimseler" olmasına, günümüzde bu bağların kopuk ve kesik olduğuna değinen incelemeçi, "Cumhuriyet'in 1923-1940 yılları arasındaki ilk döneminde" sanatçının tutumunu şöyle yorumlamakta:

"Devlet, Tanzimat'tan beri biriken Batıya açılma isteğinin yürütücüsü olmakta, uygarlık sorununda Türkiye'deki açmazların ve kıvrımların çözülmesini bu davranışta bulan sanatçı da Devlet'i istahla desteklemekteydi."

Bu konuda derli toplu bilgiler veren, yerinde ve uygun saptamalarda bulunan, basit bir çizelge gibi görünen, ama büyük zaman aldığı bir gerçek olan veriler için, incelemeçiye başarı dilekleriyle teşekkürler.

BİR GÜN

TAKILMIŞ GÖZLERİM ÇEKEMEM DENİZDEN
BAKTIKÇA BÜYÜR O ULU SEVDA
BAKTIKÇA YÜCELİR DALGALARCA BÜTÜN EVREN
TA SURAMIZDA SIZLAYAN YUREGİMİZDEN
YENİLER GUCUNU O YUCE TUTKU
YARIN ÖZLEMİNDE DOLAN GÖZLERİMİZİN
VARSIN SÖNMÜS OLSUN BÜTÜN İŞIKLAR
VARSIN UMUTLAR KARANLIĞA GÖMÜLSÜN
AMA MUTLULUGU TANIYACAK ŞU ÇOCUKLAR
VURACAK YÜZLERİNE KIVANCIN EN TATLISI
ŞU KADIN YENİDEN TAŞIYACAK GENÇ KIZLIĞINI
DÖNÜŞECEK GÜZELLİĞİ BİR LEYLA GÖLGESİNDEN
YAŞILAR BİZİM GIBI ACI ÇEKMEYECEK
HANGİ DALI TUTSALAR GECEDE
YEMYESİL TOMURCUKLAR GÖNENECEK SABAHA
İŞTE BU YÜZDEN KAYGUSUZCA UYURUZ BİZ
KORKU KAVRASA DA CİZMELERİMİZİ
AY YÜCELİR GENE TAM ÜSTÜMÜZDE
GENE SARI RENKLİ BİR KARTPOSTAL GIBIDIR
SANKİ SATIRLARI SANSURDEN GEÇMİŞ
SILINMIŞ BÖLÜM BÖLÜM EN ANLAMLI SÖZCÜKLERİ
BİLİRİZ ONA HANGİ ELLER DEĞMİŞ
NE YAZMIŞLAR SİLSELERDE BİLİRİZ

Yani RİTSOS

Türkçesi: Engin AŞKIN

gidim gel kurbanım gel / yaşamak namuslu güzel"

"Çiğdeme sor, çeşmeye sor / Tek açan menevşeye sor / Ayrılık getirir ayrılıklar / Birleş demedim mi / Ben demedim mi" Bu alıntı Gülten Akın'ın "Şu Giden Atlıya Türkü"sünden (Özgür İnsan, Aralık 1972). Ozan, daha çok okur düşünceyle olmalı. Şiirlerini sanat dergilerinden çok siyasal dergilerde, gazetelerin sanat köşelerinde yayınlamakta. Ozan, ayrıca Yeni Ortam'da toplumsal

biyatımızda İsimler Sözlüğü'nden yararlanarak hazırladığı iki çizelgenin ışığında, Tanzimat'tan günümüze, doğum yeri, öğrenim durumu, siyasal tutumları ile sanatçıların durumunu irdelemekte; ilginç, övünç verici sonuçlar çıkarmakta, sanatımız ve sanatçılar adına, Sanatçının durumu konusundaki görüşlerine geçmeden önce, konuya açıklık getiren, verilerden bir kaçını veriyorum: Tanzimat yazarlarının %79,5 i İstanbul doğumlu,

TUTSAK

— şiirler —

AYSIN UĞUR KEZER

750 Krş.

güney yayınları

güney AYLIK SANAT DERGİSİ

Sahibi ve sorumlu yönetmeni: Atif Özbilen

Yazışma ve posta bavalesi: Atif Özbilen, P. K. 1353 İstanbul.
Baskı: Halk Matbaası, Tel.: 22 19 98. Ebussuut Cad. No. 15,
Sirkeci — İstanbul. Akbank Beşiktaş Şb. hesap No. 22787.
abone: yıllık 30 TL.

GÜLDESTE

— ANTOLOJİ —

13 forma, 134 şair

246 şiir

10 TL.

güney yayınları

Tahta Oymalar

N. Rasim Özsoy

"Nasıl?" diyor, arkadaşım. "Beyendin mi?" Yöreme bakıyorum, tâ karşıda bir masa var, kübik bir çalışma masası, yüzü o kadar ince motiflerle süslenmiş ki, sanatçının yoğun çalışmasıyla değişik bir biçimde değerlendirilmiş.

"Bu masada çalışmak ister miydin?" diyor, arkadaşım. "Benim olsa üzerinden hiç kalkmadan çalışır, yoruldukça da karşısında durur seyredirdim, yorgunluğum geçerdi" diyorum.

Hemen karşıda duvarda Gürol Sözen'in bir desen'i, bir yük bir ustalıkla ve bütün ince hatlarıyla aktarılmış, Gürol Sözen sanki bu deseni, kıl testereyi kullanan usta sanatçı için yapmış, "Sanatçı beğeni sınırlarını aşsın" diye.

Su tarafta 4 parçalı bir paravana, köşede bir sehpa ince değişik motifli, öbür taraftaki kahve tepsisine bakınca günün yorgunluğunu gideren hayaller kuruyorum.

Çok nefis bir büfe, küçük aynalıklar, küçük bir sepet ve üzerine sevinçle konmuş kuşlar, bir tabak ve içinde çiçekler sanki baharı gözlerimize işliyor.

Esinleniyorum sergiyi gezerken ve kapının tam girişinde, gözlerinizi sizden alıp çok uzaklarda düşündüren bir bilür damlasından yontularak işlenmiş gibi duran "Avize".

İşte;

Atif Özbilen işinin üstesinden gelmiş bir sanatçı olarak

Özbilen'in sergisinde — Soldan : Ismet Kemal Karadayı, Yaivaç Ural, Halim Uğurlu, Ercüment Uçarı, Nabit Eruz, Mübeccel İzmirli, Atif Özbilen, Günel Altıntaş, Ba. Özbilen ve Fusen Hakkı.

kendini kabullendiriyor, tahta oymalar sergisinde.

Tarifsiz, büyük, milli bir çizgi var yapıtlarında ürperten, düşündürülen ve coşturan; göznuru, sabır, coşkun bir irade gücü" var oymalarda.

İçindeki boşluğu büyüten, artıran insan dersek sanatçıya, oymalar sergisinde Atif Özbilen, içimizdeki boşluğu bir kat daha büyütüyor, artırıyor.

Arkadaşım bu oymaların hangi malzemeden yapıldığını soruyor. İçimde büyük bir takdir hissi ile onu cevaplıyorum: "Her halde tahtadan deyil" diyorum bu oymalar.

SERGİMDEN SONRA

Atif Özbilen

7 — 21 Aralık günleri Beyoğlu Şehir Galerisi'nde açtığım "Tahta Oymalar" sergim, sonradan beni epeyce düşündürdü. Aradığımı ve unduğumu bula mamıştım. Neydi aradığım ve unduğum? Satış yapamadım, masraftımı bile kurtaramadım. diyemeyeceğim. Niyesi, hiç bir sergimde satış yapmadım ki, bu nedenle yakınayım. Kendi adıma "reklam"dan her zaman

çekinmişimdir. Ama dile kolay, tam kırk yıldır uğraşılarmın en seçkin örneklerini sunuyordum, bu 6'ncı sergimde. İstiyordum ki, M. Eğ. Müdürlüğü hiç olmasa meslek okullarına "tamim" yapısın, öğrenciler topluca gelebilsinler, Televizyon programına alsın, "basın" sergimle daha çok ilgilensin. Ama bir BASKENT gazetesi var. Ahmet Nadir Caner yönetiminde haftanın çarşamba günleri "sanat sayfası" verir; sergime geniş yer veren BASKENT, ne denli yaygınmış ki ülkemizde, O'nun sayesinde yurdumuzun dört bucağından çoğunu tanıyamadığım kişilerden kutluma telgrafları ve mektupları aldım. Bu, beklemediğim bir şeydi ve üstelik çoğunda "adres" olmadığına göre, nasıl yanıtlayacaktım, nasıl "sağolassınız" diyecektim. Öte yandan, Güney'in elinizdeki sayısına hazırlanırken, posta kutumu doldurup taşıran yeni yıl kullamları karşısında kendime ayırdığım şu daracık köşedentüm yakınlarıma, dostlarıma ve okurlarıma teşekkürlerini sunmak; 1973'ün sağlık, mutluluklar getirmesini dilemek istiyorum.

Özbilen'in sergisinde : P. Gönültaş

Cahit İrgat — Alanya 1962 (Kemal Özbayrı'nın albümünden)

Karakedi

Bir kuru öğürtü gibi yaşıyoruz
Yalnız gecesi olanların sabah öğürtüsü gibi
Çirkef dostlukların göründü dibi
Ve hâlâ yaşadığımızı şaşıyoruz.

★

Saçak altına sığınmış bir karakedi
İnsanlık adı.

Cahit İRGAT

Not : Cahit İrgat'ın yayımlanmamış tüm şiirlerinin yayım hakkı Güney Dergisi'ne aittir. İrgat'ın Rendü çizgisiyle desenleri ve Asım Bezirci'nin incelemesiyle YAŞADIM adlı kitabı, 1973'te Güney Yayınları'nın ilk kitabı olarak çıkacak.

DÜŞÜNCELER — DEĞİNİŞLER

İsmet Kemal Karadayı

Günce Gibi

I.

Bin seali bir çödür yalnızlık. Sevsek yer, gök bizim.

II.

Ya çiçeklerimiz açacak bizim, ya da sonsuzluk ve anlamsızlık denizinde yitip gideceğiz. Biz, ne çok da "solmayan çiçekler" umuyoruz çocukça, saklamasını bilmediklerimizden?

III.

Ah şu "medyum"lar! Yahut "falçı maymunlar"da ne vardı?

IV.

Ne garip bir rastlantı? H. Miller'in "Yengeç Dönencesi"nde... "Ne kadar tatlı olmalı bir sadist için kendine en uygun mazoşist bulmak! Dislerin keskinliğini denemek için kendini ısırması gibi. İçinde cümbüş ettiği o çılgın istek karnavalı. Örumceğimsi azanlık!"

Ama bizleri bir araya getiren daha başka şeylerin olduğunu yokumamıyoruz ki...

V.

Yalnızlık, kendine özgü mistik oluşumlar içinde değilse, bencillik demektir. Mistik oluşumların ise çağımızda, teknolojik, bilimsel, yeni, hızlı ve insancıl yaşamalar gerçeğine karşı gereği de, gerekçesi de kalmamıştır.

VI.

En güzel çağda, yorar o kaçanı kovalamak!

VII.

Biz, bir "leke"yi bile iyi süalesmesini bilmistik. Ama hiçbir zaman, "güzel süsleri lekelemiş bir insan" olmayacağız.

VIII.

Yunus'un ben. Usun der ki, ben beni dostta, dostu sevmekte bulurum.

Onurlu ve tükenişsiz sevilirdir, gerçek dostluklar gibi vazgeçemediğimiz. Ve biri, kuşkusuz ki ötekenden önce gelir.

Kimbilir, belki de "alışkanlık"ı bırakmaktan çok, "ayrılık"ı tadma korkusudur çoğunlukla iki sevgiliyi bağlayan.. Oysa, "Sevdiğimiz sürece başlıyoruz" diyor Rochefaulcoid, çok satılan bir derginin sayfaları arasında. Mumun üfleyince söndüğü, yalnızlığın sevilmeysi gibi bir şey bu.

IX.

Rastlantılara yer vermeyiniz "dördüncü şarkı"larda. Bir "namussuz"u çoğunca unmak bile küçüktedir bizi.

X.

İlk "yanılma"larımız sürüyor, tanımlanıyor hızla. Bir çark dönüyor şimdi, "motlu yarın"lar için. Yollar, evler, ağaçlar güzel. Aceleci bir gün batımı. Çelik çığlığa

anlatımlar. "Yabancı" ne varsa atıyoruz içimizden. Bir ot arabası, yakın köy okulları, makineler, elektrik direkleri. Bir "sonuç" arıyoruz biz, yaşıyoruz.

XI.

Kendilerini anlamca verdikleri zaman elleri gerçekten sıcak, devinimleri hep incedir. Güleceği diyelim bir kadının. Gözlerinde, gölgeleri sıyrıp geçmiş umut ışıkları ve o daracak saptamaları yenmiş olan sevgi pırıltıları vardır. Biziz o, önünde durulmaz bir yüce düşünüşe doğru alıp götürülecektir.

XII.

Azadlığını bulmak sevinci, bulduğunu yitirmek endişesiyle birlesince tedirginlik başlar. Uykularımız kaçır belki de bir zaman. Büyük savları sevdiğimizi ileri süremeyiz. Ama araya kendimizi ele verir, şöyle de diyebiliriz: Onları, çoğu kez, bir "kul'un Tanrı"yı anısından daha çok anarız; varınca da Tanrı'yi buluruz onlarda.

XIII.

Anlarım çoğalıyor. "Yarın" çabuk olmazdı yoksa.

XIV.

Aslında biz, çoğalan yanlarımızı, düşünmeden, çılgınca harcıyoruz. Tam yükselmışken iniyoruz, binmediğimiz uçağı kendimiz "oyuncak" yapıyoruz. Dost dediklerimiz, o güzelim içtenliklerini yüreklilikleriyle yenileyip açıkça konuşturan soyu tükenmiş kişilerden çıkar. Yoksa, güvensiz ve yanlış yorum yanımları içinde kendine karşı haksızlığı, kendisi bakımından acımasızlığı kabullenmiş kişiciklerden değil..

XV.

Çoğumuzun, bizleri bir "gece tiren" gibi "ayrılış"lara koparan törenlerimiz vardır. ve onlar, niteliğin bir bölümünü içinde taşımış görüntülerdir.. Yalnızlığımız yapraksız ağaçlarda asılı kalmıyacaksa, ondan, eskidikçe daha çok değerlenen güçlü "yenilenme"ler çıkarmalıyız.

XVI.

Dışlaşma için içimizdeki mi? Salt biçim değildir o. Biz, tam özenlemelerin gerçek "niçin"lerinde buluruz kendimizi. Biz, biri ötekinde yok olurken ikisi birden varlığını buluyormuşçasına bir şey, bir bütünlenmedir.

XVII.

Takvim yaprakları birer birer düşüyor, düşecek.

XVIII.

Karanlık. Işık. Işıklar. Karanlıklar..

Biz sevgiyi, dostluğu, gerçeği arıyoruz; insanca yaşamaları..

Kuşku yok, yeneceğiz.

Yabansı (*)

Uğranılmamış bir limandayım şimdi
Sevi öncesi yalnızlığımın, tek başıma
Beklediğim daha gelmemiş ama
Meltemlerde hep o şarkı

Hep deniz aşırı "gidecekmiş gibi yaşadım"
Önümde, arkamda iki gemi
Biri batmış sensizliğime
Biri senden ötelere geçti

Suyum, Irak denizlerin suyudur
Dalgaları dalgaları durduğum
Gök her gece yeni bir dil konuşur
Gözlerimle anlamını yordüğüm

Terzi beni azaltamaz biliyorum
Makasla kesip biçtiği değilim çünkü
Bana senden bir giysi
Bu ateşten üzüntü

Tapınaklar bana bir şey söylüyor:
Eylemsizler eylemsizler ordusu
Bu çağ eski çağ değil
Günahlarına pusu

Kullanla kullanla eskijen
Gözlerim vardır, kocaman
Sendin bir zamanlar içlerinde
Ve tutkularımı yanan

Hele karanfillerime diyecek yoktu
Gelgelelim koklayamadım ateşlerini
Ben nereden bilecektim, nereden
Gecemi kuzgunların yediğini!?

Mehmet SALİHOĞLU

(*) Ozanın ESİNTİLER KAVSAGI adlı yeni kitabından.

yeniden bakmak hayata

ben hiç saymamıştım yıldızları
yıldızlar gütepe'deki sokak lambalarından fazla değil
ve siz ey gece vardiyalarının küskün kızları
ates böceklerinden almış ısıltısını gözbebekleriniz
yıldızlar gözbebeklerinizden âlä değil

bütün sevdiklerinin başı için bütün sevenlerin
böyle mi olmalıydı yaşamak / devrik ne olacaksa
hüznü aşkların bir ezgi halinde çarpacak yerine
bir bitmez âğıt mı vurmalıydı dağlara dağlara
hadi akşamın bozgununda hadi siz söyleyin

hadi sen söyle benim farz-ı muhâl sevgilim
bir üryanlıkta kalır gibi öyle yalansız söyle
çakar bilinmedik yanlarımızı yıkıntımı des de benim
böyle mi olmalıydı büyümesi çocukların korkuytu
bir türküyü sayıklar gibi açığın hummasında

her şeyde bir atılım bir gizli eğitim
ay doğsun / ay doğsun gökyüzünün göğsünde
sonsuzluğun hayata olan tek yadigarı
işte ben aslında bunları hiç düşünmüştüm değildim
bir gündüğümü gördüm de uyanırken kuzuları

hayata yeniden baktım bir günebakannısı gibi
bir çoğunun çok renkli düşlerinin içinde
tirenler varmış raylara çoktan gider ha gider
ummanlar bağlamış damarını benim tam yüreğime
içerime gül rengi bir kan gider ha gider

NAYIR'DAN İKİ KİTAP

Mehmet Seyda

Yaşar Nabi Nayır, Türk edebiyatına büyük hizmetleri dokunan, adı hizmet listesinin başında gelenlerdendir. Bakıyoruz da, hiç kimse, ama hiç kimse, herhangi bir edebiyat - sanat dergisinin onunki kadar başarılı, uzun ömürlü kılammamış. İlk bir dergi, giderek yerli yabancı, yüzleri aşkın kitabıyla, matbaasıyla, koskoca bir yayınevi. Edebiyat kazandırmaz derler. Nayır bu yargıyı tek başına yalanlayabilmiş insan. Göğüslemiş, çok sıkıntısını çekmiş, ama başarmış.

Yeni yeni yayıncılar türemiştir, belki bugün onun da kitaplarının eskisi denli satmadığı konusunda yakınmaları vardır. Ama bütün bunlar, Nayır'ın Türk kültürüne en büyük katkıda bulunanlardan biri olduğunu gözümüzden silmez.

Yakınlarda, Aralık 1971 de "Yıllar Boyunca EDEBİYAT DÜNYAMIZ" Şubat/1972'de "DOST MEKTUPLAR" adlı iki yeni kitabı yayınlandı.

"Edebiyat Dünyamız", daha önce kendisinin 1947 - 1957 yılları arasındaki edebiyatla ilgili yazılarının taranışından oluşmuş "Yıllar Boyunca"nın bir 10 yıl daha eklenişiyse, 1969'lara getirilmiştir. 10 yıl içinde yazdıklarından bu kitabına seçip aldığı yazılar şunlardır: Eser ve Yazarı (1952 tarihli), Örnek Şair, Yazarın Ortamın Gereklere, Sanat ve Yenilik, Yazarın Özgürlüğü, Yazarlar ve Dergiler, Dil Kavgası, Şairler Alayı, Duyarlık Yasak, Şiirimiz Tehlikede mi?

Nayır'ın ele aldığı her konuda, duygusal ve kıyıcı olmaktan kaçındığı, eseme ile sağduyusunu kullandığı göze çarpar. Okurunu hemen kendi yanına çekmesini bilir. Sonradan tam tersini, karıştırmı düşünenecek olsanız bile böyledir bu. Sizi, hiç değilse yazısını okurken, kazanmıştır.

"İki Türü Romancı"yı ilk kitabında okumuştum, belki Varlık'ta da okumuştum, ama doğru bir gözleme dayanan bir genellemeyi içerdiğinden, bir daha okumaktan kendimi alamadım.

"Yalnız romanın yazılma, yani asıl yaratma safhasında, çalışma tarzı bakımından, iki ayrı tip romancı bulunduğunu gözönünde tutmak zorundayız" diyor. Kimi romancılarda kanava hazır - ki, Zola, Jules Romains, "Savaş ve Barış"ı sekiz kere yazdığı söylenen Tolstoy, bir kuyumcu sabıyla çalışan Flaubert, Galsworthy, Pearl Buck... bunlar arasındadır.; artık yalnız için doldurma ve tamamlama işi kalmıştır. Plân başta gelmektedir, yazış sırasında birtakım sapmalar kendiliğinden olsa bile.

İkinci tipe örnek romancı Dostoyevski. Biraz da "Alan Fournier". Bunlar "frenlerin visionnaire dedikleri esrik romancılar". Yazış sırasında kendilerini 'eski bir deyişle' 'cezbe'ye kapıran yazarlar. Ne kanavaları var önceden, ne de planları.

Nayır, "Balzac"ı belki de bu iki tip ro-

mancıyı tek kişide birleştiren bir büyük usta olarak kabul etmek gerekir." der, onu ayrı, özel yerde tutar.

Dedim; Nayır'a ilkin katılırsınız, sonra düşünmeye başlıyorsunuz. Acaba Dostoyevski "Suç ve Ceza"yı yazarken, o çok ince, kapıp koyvermiş, sadece yazarlığın itimlerine mi bağlanmıştır?

Dostoyevski'nin André Gide eliyle yayınlanmış mektupları, bunun hiç de böyle olmadığını göstermeye yetiyor. "Çok sorunlu, çok yönlü" romanlar yazmak istediğini belirtiyor ve yazıyor. Bu da bir "plan" değil midir?

"Halka Yaklaşmak" adlı yazısında, halka inmeyi, halka yükselmeyi bir yana bırakalım, "halka yaklaşalım" görüşünü savunur. "Her şeyden önce sanatçılarımızı çağdaş Fransız estetiğinin baskısından kurtarmaya çalışmalıyız." der. Çok okunur bir yazar olmanın bir kusur değil, bir erdem sayılması gerektiğini ileri sürer.

Gerçekte, sanat varlığını sürdürdükçe, tartışması da sürece bir konuya parmak basması olur. Görüşünde -gene haklı çıkar. "Kelebek" adlı roman Türkiye'de beşinci baskısını görür, kısa zamanda tükenir. "Çıplak ve Ölü" hâlâ birinci baskısında durur. "Ve Durgun Akardı Don", ayrı yayınevilerince basılmışken, tez sürede tükenir. Neden, niçin? Türkiye'de romanından önce bir "Kelebek" öyküsünün dedikodusu yayılmış, aydınlar arasında Şolohov dört gözle beklenilmiştir. Ortam bu yapıtları okumaya daha önce hazırlanmıştır, ama Mailer için "hazır" değil.

Siz bir romancının, bir şairin, sürümü çok olan gazetelerde üstüste reklâmını yapın ustacasına, hiç o tarakta beziniz yokmuş gibi davranın, sonra da basın yayın laym onun yaptını, bakalım satar mı, satmaz mı? Ustaca reklâm, usturuplu kampanya.. gücünü yadsıyan varsa parmak kaldırsın. Romancı, hikâyecî, şair sayısının üstüste gelerek çoğaldığı günümüzde omuz silkelemeyi gerektirmeyen şeylerdir bunlar.

Çağında, toplumunda bile bile "yalnız" bırakılmış, ilgi görmemiş, gerçek değeri sonradan anlaşılmalı sanatçı sayısı az mıdır? Yoksa, kişi usunu yitirmedikçe, az okunur olmakla övünemez.

İşte, yukarıda bir ikisine değindiğimiz konuları işleyen, tazeleyen, birtakım sorunlara çözüm yolları araştıran bir kitap "EDEBİYAT DÜNYAMIZ". Türk kültürüne ve sanatına büyük emekleri geçmiş bir yazarımızın görüşlerini içeriyor.

"DOST MEKTUPLAR"a gelince; içli, duygulu bir önsözle başlıyor. Nayır, bir gün, Belgrad'ın yeşil bir parkında oturmuş, tren saatini bekler. Yalnızlık acısı gelir saplanır yüreğine. Sonra, dostlarını görür çevresinde; yaşayan dostlarını değil, ölmüş dostlarını. Reşat Nuri'yi, Ataç'ı, Ziya Osman Saba'yı, Cahit Sıtkı'yı, Orhan Ke-

mal'ı.. ve başkalarını. Kitabına mektuplarını seçerek aldığı 14 sanatçıyı, yazar ve şairi ne güzel anlatır. Gerçekten, özellikleriyle, görür gibi olursunuz. Yüreğiniz burkulur. Abdülhak Şinasi Hisar'dan Orhan Kemal'e uzanan anılar.

Yaşar Nabi Nayır, bu konuda şunları yazıyor: "...bazı okurlarım bu kitabı sabırsızlıkla beklediklerini bildirirken bir okurum da mektupların ayırım yapılmadan hepsinin yayınlanmasını istemişti. Oysa yalnız Sabri Esat Siyavuşgil'le Nahit Sırrı Örik'in dosyalarında duran mektupları ayrı birer cilt tutacak çokluktur. Onun için ister istemez mektuplardan bir seçim yaparak en ilginç gördüklerimi aldım bu kitabıma. Bu mektuplarda ad belirtilerek başka yazarla yapılan sataşmalar ya çıkarılmış yada adlar saklı tutulmuştur. Hayatta olan dostlarımla mektuplarımı yayınlamayı ise sakıncalı buldum."

Sayın Nayır'ın gene bu yazısında yer alan şu satırlar çok ilginçtir:

"Ne güzel bir gelenek yerleşmiş ileri kültürlü ülkelerde. Bir adam herhangi bir sanat dalında üne erişti mi, mektuplarını, müsveddelerini saklamak âdeta bir görev sayılır olmuş. Yazarların ölümünden sonra mektupları yayınlanıyor yada Milli Kütüphanelerde arayanların emrine hazır tutuluyor. (...) Neden bu geleneğe hep sırt çevirmişiz, nendendir sevdiğimiz sanatçıların yalnız eserlerine önem verip kişiliklerini boş vermişiz?"

Gerçek bir sevgiyle bağlandığımız kimsele yazılan mektuplar, "ruh"larımızın aynasıdır bir bakıma. Öfkemizle, hırsımızla, büyüklüğümüz ya da küçüklüğümüzle içinde yer almışızdır o satırların. Nayır'ın "bir okuru" çok haklıdır; mektuplar ayıklanarak, seçilerek değil, tümüyle yayınlanmalı, yada, Milli kütüphanelerde, ilgililenlere açık tutulmalı. Ama ne yapın Sayın Nayır, buncağıza göze alması, 14 sanatçının mektuplarından bir seçime gitmesi bile bayağı yürek işi. "Edebiyat Dostları"na yaşam öykülerini toplamıştım birçok yazarımızın. Kitap pek ilgi görmedi sanıyorum. Heride, belki, bir gün, görür.

"Dost Mektuplar" sahiplerinin birkaçını ben de tanıma onuruna erişmiştim. Ataç'ı, İhan Tarus'u nasıl tanıdığımı, Sait Faik'le ilgili anılarımı, izlenimlerimi anlatmıştım azbuçuk. Nayır'ın Nahit Sırrı'yı tanıtan satırları, bende kalmış izlenimlerle tam bir uygunluk içinde. Yarı çocuksu, yarı erkeksi bir ses tonu, Boğaziçi'ne geceleri son vapurla yapılan yolculuklar; evlere dönüş. O Kandilli'de iner, ben Kanlıca'ya giderim. Akşam'da yayınlanan bir hikâyemi övüşü. Yaşam öykümün bir kesitini dinlerken kadınlar gibi hıçırışı. Bir cumartesi öğlesi, vapur Arnavutköyü'ne yanaştığımda, karşıda dondurmacıyı görüp: "Üstat, bir dondurma ısmarla!" diye tutturuşum. "Zatiâliniz ısmarlarsa da biz yesek.." deyip susturuşu. Plâjda varisli ayaklarla gezinisi. En büyük el açıklığı olarak, köpek sevgisi aşırı olan eşime, yabancı dergiden çıkmış bir köpek resmini, sayfayı kopartmaya kıyarak vermesi. Ve bizim duvarda, bu resmin 'köpek resminin- yıllarca düşünmeden kalışı.

Kişilikleri yansıtan mektuplar, hiç kuşkusuz, resimlerden daha çok kalıcı.

Şu son yıllarda, ünlü yazarlarımızın kimi mektupları yayınlanmaya başladı. Başlangıç dönemindeyiz. Yaygınlaşmasını, bizde de alışkanlık durumuna gelmesini dileriz.

İşilti

Celâl Çumralı

Eleştiride ölçü

Sanatlar içinde şiir en çok ulusal olanıdır, çünkü yazıldığı dil'in ürünüdür, öyleyse eleştirisi de ulusal bir nitelik taşımaktadır. Bu nedenle yabancı sanat öğretilerinin Türk şiir yapıtlarına uygulanmasından yana değilim. Kaldı ki bir sanat yapıtının oluşmasını koşullayan nedenler, bağlı olduğu toplumun günsel ve tarihsel evrimiyle oranlı olarak belirir. Bu görüş de bizi; Türk sanat yapıtını, Türk toplumunun estetik ölçüleriyle incelememizi gerektirdiği sonucuna iletir.

Uzun bir geçmişli olan Türk şiirinin yeni ürünlerini eleştirirken kökleşmiş ve geçerliliğini yitirmemiş ölçülerimizden yararlanmakta bir sakınca görmüyorum. Bu geçerli ölçüler arasında tekrar ve taklit önemli bir yer tutmaktadır.

Türk şiir beğenisi, şiirde öykünmeyi ve yinelemeyi kabullenmemiş ve açıkça yermiştir.

İnceleme konumuz olan *İşilti*'de öykünmenin olumsuz etkisi göze çarpmadığı için *yineleme* açısından yapıta bakmağı uygun buluyorum.

Yineleme

Ozan, şiirini yinelemekten koruyarak *yenileyebilir* ve *aşamaya* varabilir. Şiirini yenilemek ve aşamaya varabilmek bir ozanın en önemli sorunlarından biridir, bir bakıma amacıdır. Ozanın kişiliğini ortaya koyan, yapıtının dayanaklı / ölümsüz bir çizgiye ulaşmadığını belirten ölçülerin başında ben yinelemeyi görüyorum.

Kişilikle ilintisi açıktır: Şiirini durmadan yineleyen ozan; kişiliğini henüz bulamamış, yerinde sayıyor demektir, yaratma gücünün sönük / kısır olduğunu da gösterir.

Yineleme var mı, yok mu nasıl bileceğiz? Bu iş; ozanın bir betiğindeki şiirlerin / dizelerin inceden inceye karşılaştırılması ile olabilir, ozanın iki ya da daha çok yapıtı varsa bu karşılaştırma kıyaslama yoluyla da yapılabilir.

Ferih AKTAN'ın, GÜNEY yayınları arasında yer alan KUYTU'su, (1971) ile İŞİLTİ'sini (1972) sözünü ettiğimiz iki olanağın ışığında özenle ve sıkı bir taramadan geçirerek sorumuzu yanıtlamaya çalışacağım.

Döküm

Yapıtların şiirsel dökümleri şöyle sıralanabilir :

Kuytu (A)

Şiir sayısı : 46, Sözcük sayısı : 2633, Somut benzetiler : 37, Soyut benzetiler : 28, İmgeler : 62, Temalar: Doğa ve Sevi şiirleri karışık, Yalnızlık : 20.

İşilti (B)

Şiir sayısı : 54 — Kıyaslamayı yaparken yanılmayı enaz'a indirebilmek için betiğin ilk şiirinden başlayarak 46 şiiri aldım, böylece sayılar 46 şiir üzerinden taramaya bağlanmıştır. Sözcük sayısı : 2850, Somut benzetiler : 26, Soyut benzetiler : 49, İmgeler : 64, Temalar: doğa : 21, Sevi : 16, Yalnızlık : 18.

Sonuçlar

Sayıların ve taramanın ışığında beliren sonuçları değerlendirelim :

1 — *Benzeti* ve *İmgelerde* bir *yineleme* görmediğimi sevinçle duyurmak isterim. *İşilti*'nin (düş) şiirinde *sağır saatler*, (Uzak) şiirinde *Sağır ölümler* dışında bir *eşlik* bulamadığım için bu ortaklığı bir *ikiş kardeş* gibi saymak yerinde olur.

2 — Ozanımızın şiir çizgisi *Bireysel yönde* uzanıyor. Ve kendine özgü *dil gücüyle* ilerliyor. A'da *çocuk*, B'de *günaydın* şiirleri *toplumsal* öz'le beslenmiş sağlıklı şiirler. Şiiri bu yönde de başarılı olacağına benzer.

3 — *İşilti*'de daha çok sözcük kullanılması, soyut benzetilere ağırlık verilmesinden ileri gelmiş olabilir.

4 — *Kuytu*'da daha çok somut benzetilerle işlenen *yalnızlık / özülü* (tema yerine *özül* sözcüğünü kullanıyorum, Öz'ün şiirdeki yeri ayrı ayrı olduğu için *özül* diyorum) *İşilti*'de *Doğa* ve *Sevi* ile birlikte *derinleşmesine* işlenirken *insancıl havanın sıcaklığını* yitirmemiştir. Çoğu kez soyut yapıtlarda duyulan *soğukluk* yok. Somut'tan Soyut'a kaymanın nedenini Türk toplumunun geçirmekte olduğu bulanıkların etkisinde aramalıyız.

5 — *Kuytu*'nun *Mutsuzluk öyküsü*'nde *Orhan Veli*'nin, *Sen*'

İşilti

/ Terliyor beynimde sıklırgan
Yarısız ve daha yaşanmamış şiirlerim. /

Şimdi bir ev gezmesinden döndük Türkân'la.
Hasan Çelebi'lerdeydik... Bir zamanlar şiirler yazmış
Hasan Çelebi. Yazdıklarını beğenmediğinden, şiiri bırak-
mış. Şimdilerde şiire küskün gibi. Yazılanları beğenmi-
yor. Dergi okumuyor. Ona diller döküyorum, yeniden şi-
ire dönsün, şiiri sevsin diye.

Gezmeden dönüştü, dergi okumak istedi canım. Dergi
yok. Gelenlerin hepsini okumuşum. Birden İşilti... Bir ay
önce okudum. Okurken birtakım dizelerin altını çizmişim.
Sonra, "yalnızlık - kaçmak - unutulmak, sevisiz kalmak,
ölüm korkusu - özlem, ama o kadar çok şeye özlem - do-
ğa şaşkınlığı - ufacak seviler -" diye notlar düşmüşüm ki-
tabın boş yerlerine.

Kitapta 7 desen. Desenler Metin Eloğlu'nun.

Kitapta 54 şiir.

Kitabın 83 sayfası şiir ve desen II sayfası reklâm.

Arka kapakta Feriha Aktan'ın bir fotoğrafı. Fotoğraf
Ara Güler'in...

Feriha Aktan'ın daha önceki kitabı : *Kuytu*.

Kuytu'yu okuyamadım. Feriha Aktan *İşilti*'yle *Kuytu*'
yu aşmış mı, bilemem. Bildiğim, hep aynı sulara (yal-
nızlık, kaçmak, unutulmak, özlem, ölüm) dolanıyorsa da,
dili hep iyi. Dili şiir dili.

Şimdi kitabı ikinci kez bitirdim.

Şiirler sudan değil. İşilti *Kuytu*'yu aşmışsa Feriha Ak-
tan şiir yazma işini sürdürmelidir. Yoksa bundan böyle
yazacakları okunmaz olur. Okunmaz olur, diyorsam, Fe-
riha Aktan'ı belli bir çizginin üstünde gördüğüm için di-
yorum. Çünkü, diliyle, biçimiyle umut verici. Kendini ye-
nileyebilir.

Neden bunca yükleniyorum İşilti'ya? Dizelerin altını
çizdiğim, boş sayfalara notlar düştüğüm kitapları seve-
rim ben. Bir kez okunup atılacak kitaplardan da değil İ-
şilti. Bir kez daha okusam, yukarıda yazdıklarımın bir
bölümünü çezebilirim. O halde? Eksik olan ne İşilti'da?

"Terliyor beynimde sıklırgan

Yarısız ve daha yaşanmamış şiirlerim."

Hangi şiirlerdir o yaşanmamış şiirler? Bir bilsek bu-
nu, bunu ve Feriha Aktan'ın yaşamını, kendiliğinden çö-
zülverecek yumak.

Yalnızlıkların, kaçma tutkularının, sevilerin, ölüm
korkularının ve doğayı olduğu gibi değil de, dilediği bi-
çimde görmenin dışında olan nedir ?

"Sanatçı, yaşadığı çağın tanığıdır" mı demişler; iyi
demişler.

Feriha Aktan, yaşadığı çağın tanığı değil.

İşte bu budur benim canım kardeşlerim - yalnız İşilti-
ti'de değil, çoğu yapıtlarda eksik olan...

İşilti 1972 nin Eylülünde basılmış.

İşilti'deki şiirler 1968-1972 şiirleri değil.

İşiltidaki şiirler, rahat ve güzel günlerin şiirleri.

Onun içindir ki, sevdiğimiz dizeler bile aklımızda
kalmıyor.

Kuytu'dan birdenbire *İşilti*'ya... ne güzel olurdu.

Ama, daha erken... Hele bir çağının tanığı olsun Fe-
riha Aktan, hele bir kavranın o kaçınılmaz yumruğunu
yessin; sonra gene görüşürüz.

Ruşen Hakkı

inde Cahit Sıktı'nın ve İşilti'nin Uzak şiirinde de Ahmet Haşim'in
seslerini andıran yankılara üzülmemeliyiz : Etkilenmenin olumsuz
örneğini, şiirin hasını yaratabilen ozanlar verebilir. Bu nedenle
Kalıntı şiirinin / sen daha doyanmadan akşamı sabaha dizesinde
Orhan Veli'yi, Akşamüstü'nün / yine iniverdi akşam / yine uzak
lardaki sesini dinliyorum dizelerinde Necip Fazıl'ı anımsamak
ve Salkımsöğüt'ün Kim neyi yaşarsa onu ölüyor zaten dizesinde
bir ikinci yeni deyişini bulmak, ozanımız için onur kırıcı olma-

RASİH GÜRAN DEYİNCE...

Zühtü Bayar

23 Kasım 1972

Rasih Güran, kendi eliyle kendini öldürmüş... Ankara'da tedavi görmekte olduğu hastanenin üçüncü katından aşağı sallamış kendini... Nasıl yapabildiğini, kendine nasıl kıymış, anlamak kolay değil. Söylendiğine göre prosedürü varmış. Ama o hekimlerin, yakınlarının kendisine söylediklerine inanmamış; kanser olduğu sanısına kapılmış. Bu sanımın doğurduğu umutsuzlukla kıymış çayına. Oysa intihara karşıydı benim bildiğim Rasih Güran. Genç yaşta kendini öldürdü diye Can İren için sıtım dolu yazılar yazmıştı. Gerçi bu yazılarda salt Can İren'i değil, onu umutlarda sızdıran burjuva dünyasını da yargıyordu. Ama alnyazısının kendini nerde, ne zaman gerçekleyeceği bilmez. Doğüstü alnyazısının değil; madde dünyasında yaşayan, onun koşul-

landırmalarıyla kısıvrak yakalanmış insanın alnyazısının...

Rasih Güran deyince o nefis, adeta ikinci bir yaratma sayılabilecek çevirilerinden önce küçük bir anekdot gelir hatırıma... Yıl 1967. İkinci kitabımı yayımlamışım. Cemal Süreya'nın yönetimindeki Papirüs dergisinin kasım sayısında bir küçük ilân: "Zühtü Bayar - Nâzım Hikmet Üzerine (...) Türkçesi : Rasih Güran". Sanırım bu dizgi karışıklığına benim kadar kendisi de çok gilmüştür. Aynı sayıda yer alan bir başka kitabın ilânından Rasih Güran adı benim kitabın ilânına girmiş.

Rasih Güran, Türkçeyi en iyi kullanan, kendine özgü nefis bir üslubu olan birinci sınıf çevirmenlerimizdendi. Çevirileri arasında Steinbeck'in "Gazap Üzümleri", John Reed'in "Dünyayı Sarsan

On Gün"ü, Norman Mailer'in "Çıplak ve Ölü"sü, Türk edebiyatçısı ve okuru tarafından bir "ikinci yaratma" olarak karşılanmıştı. Hele "Çıplak ve Ölü"yle ilgili olarak bir tanıtma yazısında Hüseyin Korkmazgil'in : "Romanı okuyunca bana öyle geldi ki, Çıplak ve Ölü'yü Rasih Güran yazmış da, Norman Mailer Türkçeye çevirmiş," biçiminde övücü bir ifade kullanması birçok kişinin hatıradır.

Rasih Güran, bu ünlü romanı gerçekten de çevirmemiş, oturup dilimizde yeniden yazmıştır. Çok güç bir Amerikanca olan Çıplak ve Ölü'yü Türkçeleştirirken, asker argolarına, Türkçede karşılığı olmayan deyişlere, küfürlere, orta ve kuzey Amerikan diyalektlerine şıp oturan karşılıklar bulmuştur. Sanırım Mailer'in bu eseri, Türkçeye aktarıldığı kadar yetkin başka hiç bir dile aktarılmamıştır. Norman Mailer bu gerçeği bilir mi, bilmem.

Rasih Güran diye biri yok artık. Ama, büyük şairin Bursa Hapisesinden, mektup sansüründen kurtulabilmek için "Rasiha Yenge'ne selam..." biçiminde andığı, Türk dilinin üstadı, çevirmen Rasih Güran dilimize kazandırdığı hacimli eserleriyle edebiyatımızda yaşıyor. Bu eserlerin, yaratıcılarına olduğu kadar, Türk dilinde artık Rasih Güran'a da ait olduğunu düşünüyorum.

20. 2. 1972

Çöpçatan çok değişik bir roman. Vannes'den yaklaşık yirmi kilometre uzakta bulunan Morblan köyünde doğan Madame Blaneau'nun namı diğer Caroline'in ya da neau'nun namı diğer Madame Carole'in serüvenini anlatıyor bu kitap. Caroline'in, bir randevü evi sahibinin (Madame Agnès'in) randevü evinde, bir hizmetçi olarak işe başlamasıyla gelişen roman düzeni içinde, bir randevü evinin bütün özellikleri açıklanıyor kitapta. Randevü evinin müşterileri oylan erkekler, orada çalışan kadınlar, bu kadınlardan daimi olanlar, telefonla çağrılanlar, sikk ya da kuvvetli şahsiyetleri içinde binbir okurun gözü önünden geçip gidiyor. Küçük Caroline'i hayatın içine attığı bu randevü evindeki hizmetçiliği durumundan, yakışıklı bir şoför sayesinde (Dédé), nasıl da bir randevü evinin patronluğuna yükseldiğini izliyoruz merakla bu kitapta. Bir solukta okunan kitaplardan Çöpçatan. Paris'e, hayatın bir başka yönüne, kadın erkek ilişkilerine az çok merak duyan kişi, bir okumalı diyorum bu romanı. Sevecektir elbet.

29. 5. 1972

Ben yaşantımın her bölümünde şiiri yapmak için çaba gösteriyorum. Benim şiirimi sevip sevmemelerine de aldığım yok. Bazıları da beni budala görüyor. İstanbul Hukuk Fakültesi'ni bitirmeme, bir süre avukatlık yapmama rağmen şimdilerde ufak bir memuriyetle kendimi kandırışımı küçük görüyorlar, aşağılıyorlar beni hatta. Bense hiç aldırmyorum hakkımda söylenen tüm söylentilere. Benim tek uğraşım, sevgim şidir. Onun üstünde hayatta hiç bir şey taırmıyorum. Tansiyonumun on sekizin üstüne çıktığı zamanlarda bile şiirden yanayım. Çalıştığım yerden, yırtık bir ağın her

GÜNLÜK

Ercüment Uçarı

iki yanında yer alıp voleybol oynayan askerler görüyorum. Önde saçları kurdelaı kızlar yürüyen adını bilmediğim bir ilkokulun küçük sınıfı geçiyor gözlerimin önünden. Sevgiyle eğiliyorum bütün bu yaşam dolu masalların üstüne. Yaşamın kendisi masal diyorum. Üstelik belki de basit bir kavgamın, bir maçın küfürlerinin ayrıntıları içinde bile buluyor masal kendini. Belki de ben burada masalla şiiri kasdediyorum. Dün Kırklareli'nde, Beykoz'un maçı için girtlağımlı yırtacak gibi bağırıyordum. Beykoz, Beykoz, Şampiyon, Şampiyon diye. Beni dikkatle izleyin. Her golü her zaman şiir için atıyorum.

30. 5. 1972

Bugün ay sonu parasızım. Bir işkembecide karnımı doydurdum, cebimdeki paraları iyice bir hesap ederek, Beyoğlu'ndaki maddandan da bir Varlık dergisi aldım, iki buçuk liraya. Cebimdeki kalan parayı saydım. Üç liram kalmış. Yarın aybaşı, Allah Kerim. Haziran sayısı çıkmış Varlık'ın. Dergide bir sürü yazı ve şiir var. Atilla İlhan'ın "İnce Saz" şiirini sevdim. 20 yıl evvelki Atilla İlhan'ı anımsadım. Boynundan atkısı sarkarak, şiir matinalarında şiirler okurdu genç kızlara. Delice alkışlanırdı. İnsan olarak tavrı şiirsel bütünlüğü içinde savruktu. Belki de şiirsizdi o zamanlar şairleri, şiirli sanılırsa da bir çoklarınce. Aırma bu şiiri başka değişik sevgi, saygı duyulur einsten. Bir de Emin Özdemir var

Varlık'ta. Nicedir, kimdir bu bay? Nereden gelip oturmuştur Varlık'a? Sanat anlayışı, edebiyata tutkunluğu nedir? Bunlar elbetki çözüm isteyen problemler olarak türk okurunun, sanatçısının gözü önünde durur ama bu bay her ay Varlık gibi bir dergi de alabildiğine yazar durur, üç beş imzanın tekeline kendini hapsederek. Yazsın herkes yazsın Türkiyede, edebiyat böylece kendini yeniliyecek elbette, yazılanlarla büyür, kötü yazılarla bile büyür, edebiyat. Ama bence kötü yazıların da edebiyata saygısı şarttır, sanatçıya saygısı şarttır. Şu veya bu nedenle sevmediği edebiyatçıdan bahsetmemesi bir eleştirimin de saygıya uygun bir davranışı değildir. Bence Yaşar Nabi Nayır "Gazete ve Dergilerde" adlı yazıyı başka birine hazırlatsın. Ve bu hazırlatmakla da, kendi dergisini çıktığından bu yana, bunca yıl izleyip seven okurlarının dergisi için, sevgiyle vermiş oldukları paralarına da hem saygı gösterir diyorum.

16. 6. 1972

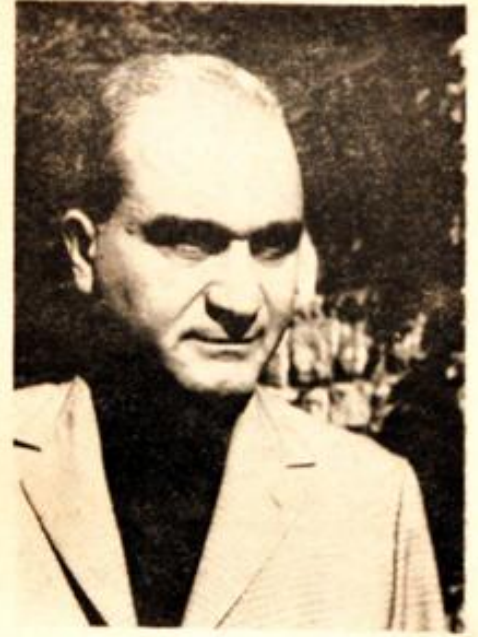
En büyük dostum yalnızlık. Hep onunla kol kola yürüyorum yollarda. Demin Beyazıt'ta Çınar'ın altında bir kahve içtim. Dostum yalnızlık gene yanımda idi. Dedi ki bana, sakın sanatçılarla ahbaplık kurma, Sait Faik gibi dostlarını halk arasından seç, yoksa sonunda duyduğun hüsranlılık büyük olur, çok üzülürsün yanılığınna. Hak verdim ona. Hep güvendiklerimden yediğim dirsekler yüzünden hayat boyu böğrüm ağrıyor.

21. 6. 1972

Dalgalar iri iri yağmur yeni kesildi. Kadıköy'den Karaköy'e geçiyorum vapurla. Dünya bütün bu duruma rağmen güzel. Şiir hepsinden de güzel.

Ömer Faruk Toprak ile..

Halit Aksu

— Şiirlerinizde, anı yazılarınızda, günlüklerinizde sık sık çocukluğunuzdan söz açarsınız. Bize çocukluğunuzu anlatır mısınız?

— İstanbul'da doğmuşum. Yedi yaşına kadar Fatih'te geçti çocukluğum. O yılların ben-de en etkili izlenimi Haliç'ti. Haliç'in kıyısındaki tersaneler, ufak gemi yapım yerleri ve irili ufaklı gemilerdi bütün dünyam. Sultan Selim Camii'nin avlusunun kenarındaki alçak duvarlara oturur, oradan Sütlüce'ye ve Galata köprüsüne kadar görünen Haliç'i dakikalarca seyrederdim. Bazan Cami-i Yokuşu'ndan Haliç Fenerine iner, saatlerce oradaki yaşamı izlerdim. Haliç'in üzerinde masmavi bir dünya vardı sanki. Şimdi ne zaman Haliç'i bir kayıkla, bir küçük gemi ile geçsem, hep o yıllar öncesi-ne yaklaşırım. Belleğimdeki kırık dökük çizgilerle, ama hiç kaybolmadan duran Fener, Cibali, Balat, Ayvansaray kıyılarına iner gözlerim. Çocuk belleğimdeki uyumuş kalmış dizeler geçer kulaklarımdan.

Yedi yaşına gelince ailecek Gönen'e gittik. Annem Gönen'liydi çünkü. O sıralar yedi yaşını bitirmiş küçükler alınırdı ilkokula. Ben de okula yazıldım. Eski harfleri iki ya da üç ay okuduk. Tam öğrenmeye vakit kalmadı. Yeni harflerle öğretim başladı. İstanbul'daki Haliç kıyısındaki yaşamdan iyice uzaklaşmış, kerpiç evlerin, dar sokakların, şayak elbiseli insanların dünyasına inmişim. Gaz lambalarının ışığında, ama daha gerçekçi konuşursak bir küçük kasabanın hemen hiç değişmeyen ortamında kaldım tam altı yıl. İlkokul bittikten sonra bir yıl ortaokula gidemedim. Gönen'de yoktu çünkü böyle bir okul. İlkokul'dan sonraki o bir yılın, okul kitaplarının dışında, edebiyat eserleri okumakla geçti. İlk okuduğum eserler, Maksim Gorki'nin *Arkadaşım*, Oscar Wilde'nin *Mutlu Prens*, Beecher Stowe'un *Kamçılı Uygarlık* öbür ismi ile *Tom Amcanın Kulübesi* ve Nâzım Hikmet'in *Gece Gelen Telgrafıdır*. Raslantı olarak, bu kitaplar geçti elime. Çünkü hangi kitabı bulursam onu okuyordum.

— İlk edebiyat ateşi nasıl başladı sizde?

— İlk edebiyat tutkumun başladığı o yıldan sonra, İstanbul'da Gelenbevi ortaokuluna başladım. Okulun birinci sınıfında iken 1934 de ilk yazım *Zavallı Çocuk*, *Mektepli Gazetesi*'nde yayınlandı. Fakat Gelenbevi'de bir üçüncü yılı geçiremedim. Dünyasından bıkmış, Türkçe öğretmenlerinden iki yıl okuduktan sonra, yeni öğretime başlayan Kumkapı Ortaokulu'na geçtim. Türkçe öğretmenimiz kırmızı sakallı Baha Beydi. Bana ilk kez edebiyatı o açtı bütün derinliğine. Şiir denemelerine de, onun anlattıklarını öğrenerek girdim. İlk iki sınıfı İstanbul Lisesinde Orhan Seyfi ve Hakkı Süha'dan okuyarak geçtim. Orhan Seyfi, çok dar bir edebiyat çerçevesi içinde idi. Ne bilgisi, ne öğretmenliği vardı. Hakkı Süha, edebiyatı biliyor-

du ama, öğretmiyordu. Lise son sınıfa gelince babamı yitirdim. Bu yüzden, Lise son sınıfı Kütahya Lisesinde okudum. Eflâton Cem Güney'di hocamız. İyi bir edebiyat öğretmeni idi ama, onun verdiği bilgileri aşmışım ben artık. Yayın alanına adımımı atmışım. Daha dokuzuncu sınıfta iken *Servetifünun-Uyanış* dergisinde ilk şiir denemelerim yayınlanmıştı. Lise son sınıfta iken Varlık, Dikmen, Yeni Edebiyat, İnkılâpçı Gençlik dergi ve gazetelerinde şiirlerim, yazılarım yayınlanmıştı. Liseden sonra İstanbul Hukuk Fakültesinde okudum. O sıra, yeni kuşağın edebiyat çevresi iyice hareketlenmişti. Her yıl bir kaç dergi çıkıyor, üç-beş ya da on sayı devam ettikten sonra yitip gidiyordu, ortadan. 1942 yılında bey-altı arkadaş *Yürüyüş* dergisini çıkardık. On sayı sonra yasa dışı emirlerle kaptıldı dergimiz. 1943 yılında ilk şiir kitabım *İnsanlar* yayınlandı. İliği gördü. 1945 yılında Ankara'ya gittim. Ekmek derdimiz başlamıştı. Hayat üniversitesinin raylarından geçecektim. Orada halk aşkını öğrenmiş toplumcu bir arkadaş topluluğu buldum. Sefer Aytekin ile Enver Gökçe, *Anıt* dergisini çıkarıyorlardı. Orada savaş ve barış üzerine şiirlerim çıktı. Gene o yıl Suat Taser'le ortak kitabımız *Hürriyet* yayınlandı. 1945 mayısında,

TABLO

*bir dağın deler gibidir içimde
sesindir harlı fırınlardan pişerek
okuyunca yazılarımı katlarında sevinin
ki kesilmiş bir yürek güzelliğinde nasıl
kudüm sesleri ney sesleri ve semâ
ben eski bir tamburda sevişmekteyim*

*yaşantım o bitmeyen mavi buğday
gerilmiş alımda dünyanın sonu gibi
niceyim ben neredenim kimlerden
öyle kurgun bir kapıdan çıkiverip boşluğa
durmuyum gözlerimde çan sesleri
ışıkların içinde kör gezinmekteyim*

*oluyor duyulurcasına bazen
düşüyor göğsüme sıcak bir elin alevi
bir tablonun uykusundan fırlayıp
duru bir ırmak içinde koşuyorum kendime
doluyor ormanlara kuşlar kuşlara bulut
tam sevincin bir tan atımı yerinde
sevişenler içinde kalın zincirlerdeyim*

*hüzünüm doğar genç bir taydır kırlara
konatlanıp uçuyor düşüncelerimden
vurulmuş göğsümü yalayarak rüzgârda
çatlar bir zaman ağır dut sazlar
ve durur türküsü külhân kadınların
uzayında tanrının eski iklimlerdeyim*

Ömer AŞICI

İkinci Dünya Savaşı biterken, ülkemizde biraz özgürlük havası esti. Kısa sürdü bu. 1946 dan sonra özgürlük vermeyen bir yönetim, ağır baskıları ile yayın alanına çıktı. 1946 ile 1950 arasında hemen hiç yayın yapamadım. 1950 yılının sonuna doğru *Kaynak*'ta tekrar yazmaya başladım. Bu küçük dergiye hareketli bir hava vermek istiyorduk. Toplumcu sanatı, ulusal edebiyatı benimsiyen arkadaşlar da yazmaya başladı. DP nin ilk aylarının özgürlüğü bir yerde geldi durdu. Baskıyı gittikçe arttıran bir yönetim sertliğini duyurmağa başladı. Bir bölük ozan anlamsızlığa kaydı. Böylece Biçimcilikten İkinci Yeniye kayan yazarlar içlerine dönük, kelime sanatından uzak bir tikanıklığa saplandılar. Onların yazdıkları ile absürde'ü karıştırmamak gerekir bence. *Kaynak* dergisinin yanı sıra *Seçilmiş Hikâyeler Dergisi* örnek bir cesaret gösterdi. Önce derginin sayfalarını açtı bana. Sonra 1955 te şiir kitabımı yayınladı. *Dağda Ateş Yakanlar*, işte bu baskı döneminin ağır koşullarının başladığı sıralarda çıktı. Fakat 1956 dan sonra öyle bir dönem geldi ki, toplumcu ozanların birazcık yayın yapabilenleri bile suskunluğa gömüldüler. Hatta beraber yola çıktığımız, diri edebiyat tarafı bazı arkadaşlar, Biçimci ozanları, İkinci Yenileri lanse etmeğe başladılar. O dönemin dergilerini, antolojilerini karıştırsanız, bunu açıkçaçık görürsünüz.

— Sizde, 1960 devrimi, edebiyatımıza nasıl bir açılım getirmiştir ?

— 27 Mayıs'ın, ülkemiz tarihinde çok önemli bir yeri var bence. Eğer Millî Birlikçiler, kültür ve ekonomik bilgi açısından hazırlıklı olsaydılar, 1960 Devrimi başka yöne saptırılmazdı, daha doğrusu devrim kendi doğrultusunda ödülen vermeden yürütülseydi, bugün daha iyi koşulların içinde olurduk. Gene de 1960 ile 1972 arası, kültürümüz, edebiyatımız açısından çok önemli bence. Halkımız uyankılık dönemine girmiştir. Edebiyatımız bunalsımlardan kurtulmuştur. 1940 ve 1940 dan sonra yetişen sanat kuşağı 1955 ten 1960 dan sonra, Çağdaş Dünya Edebiyatı ürünleri içinde rahatça sayılabilecek eserler ortaya koymuştur. 1971 de Sovyet Yazarları Birliğinin çağrılısı olarak gittiğim yazarlar kongresinde bir çok ünlü yazar ve ozan tanıdım. Onlarla yaptığım çeşitli konuşmalardan edindiğim izlenimleri size sıralayayım. Dil olanakları elverişli olsaydı, Çağdaş Türk Ede-

Eşlerinin Gözüyle: SANATÇILARIMIZ

FÜRUZAN TOPRAK'ın Gözüyle Ömer Faruk Toprak

— Ömer Faruk Toprak'ı eş olarak seçme-
nizde sanatçı kişiliğinin etkisi oldu mu?

— Ömer Faruk Toprak ile evlenmemde rol
oynayan etkenlerin başında gelir onun sanatçı
kişiliği. Öbür özelliklerine, gerçek sanatçı ki-
şiliğini ekleyince, ideâlimdeki erkeği buldum
onda.

— Eşinizi biraz anlatır mısınız ?

— Bio-psikosozyal bir varlık olan, yani bi-
yolojik, psikik, sosyal özelliklerin sonucu mey-

dana gelmiş karmaşık bir bünyeye sahip olan
insanı anlatmak güç, hele şiir, roman yazar,
fıkra, deneme yazar bir sanatçıyı anlatmak da-
ha da güç. Kesin olarak olumlu yanları şü-
olumsuz yanları şü deyip, işin içinden sıyırıl-
mak pek kolay olmasa gerek. Önce olumludan,
olumsuzdan ne anlıyoruz? Onun üzerinde dur-
alım. Olumlu insan sözünden iyiyi yönelik, in-
sancıl yanları ağır basan bir insanı, sanatçı
söz konusu ise, sanatını toplumun yararına
sunan, çoğunluğun güzelı tatması, iyiyi,
doğruyu görmesi için olanakların zorlanması

kavgasına, dizeleri ile, tüm yazıları ile ka-
tılan bir ozanı anlıyorsak, Ömer Faruk Top-
rak'ın tüm yaşamı boyunca, böylesine çabalar
içinde olduğunu görmek ve anlamak için, o-
nunla yaşamını paylaşmış eşi olmak zorunlu
değil bence. İyimsendir o, bozuk olan her şey-
in bir gün gelip düzeleceğine inanır. Kincil
değildir. Kendisine taş atanların, attıkları taşı
unutur, onlarla arkadaş olabilir. Fazla duygu-
sal oluşu, titizliği onun eleştirdiğim yanları.

— Nasıl çalışır ?

— O çalışırken, küçük radyosunu makinesi-
nin başına koyar, klasik bir müzik eşliğinde ya-
zar denima. Yazdıktan sonra, bana okur ya da
ben kendim okurum. Eleştiriler yaparım. Uy-
gun görürse, hahhah der değiştirir, görmezse
yazdıkları kaleminden çıktığı gibi kalır.

— Eşinizle ilgili, unutamadığınız bir iki anı?

— İlk bir sonbahar günü idi. Bitişikteki
akrabamın davetine gitmek için hazırlanıyo-
rdu. Orada başka akrabalar da olacaktı. Öğle
yemeğini, pembe, kırmızı güllerin sardığı çar-
dağın altında yiyecektik. Ama nedense isteksiz-
dim. Yemeğe gitmemeye karar verdim. Tam o
sırada telefon çaldı acı acı. Ağabeyimdi konu-
şan. "Ey Füruzan, ne var ne yok?" diye soru-
yordu. Allah Allah işlerinin en civcivli saatinde,
televizyon isten başka bir şey konuşmayan bir
insan, neden bana böylesine bir soru yönelti-
yordu. "Hiç" diyebildim. "Faruk'un biraz başı
dönmüş de" dedi. Asabi tansiyonu hatırıma
geldi o anda. Kötü bir oyun mu oynamıştı yok-
sa? Ağabeyime sordum: "Nerede şimdi?", "Kon-
trol için hastaneye yatırılmışlar, seni bir hekim
olarak temin ederim ki, önemli bir şey yok. U-
zülme sakın. Çamaşır ve pijama götür."

Göz yaşlarımı tutamadım. İçimin yanması
artıkça artıyordu. İstanbul'a geçip hastaneye
vardığımda, onu üzerinde pantolonu, bir ya-
takta uzanmış buldum. Bilinci yerinde idi, ama
konuşması yasaktı. Zaten dostumuz olan, o
hastanenin İç Hastalıkları uzmanı olan doktor
hanıma açtım telefonu, uzaktan geliyordu sesi.
Faruk'un hastalığını sordum: "Çok üzgü-
nüm, hastalığı Enfarktüs. Füruzan Hanıma bir-
den duyurmayın." Benim sesimi alamamış, baş-
ka bir akraba sanmıştı.

Evleneli daha bir yıl dolmamıştı. Her ba-
kımdan çok iyi anlaştığımız hayat arkadaşımın
mutluluk denizinde yüzerken, mutsuzluk dal-
galaları ile boğuşmak zorunda mı kalacaktık?
Zamanla kendime geldim, irademi topladım.
İlerlemiş, az ilerlemiş toplumlarda çeşitli be-
densel, çevresel nedenler dolayısıyla günden
güne çoğalan kalp hastalıklarının tedavî bi-
çimleri de artıyordu. Hekim hasta ile elele ve-
rince, hastalık pekâla yenilebilirdi.

Bir de tath anı: Sürükleyici bir romanın sa-
tırlarından, kapının üst üste çalınan zili zor-
lukla ayırdığı beni. Posta! Bir mektup, Bir

biyatı, dünya edebiyatında ön sıralarda bir yer
aldı. Noksanlarımız yok demeye getirmiyorum
sözünü. Edebiyat ürünlerimizin evrensellik katına
çıkabilmesi için, çok çalışmamız gerekli bence. A-
ma her türde evrensel varan kitaplarımızın sa-
yası az değildir. Daha doğrusu, evrensel düzeyde
yazan ozanlarımız, yazarlarımız vardır demek ist-
yorum. Orada da söylediler. Romanımız, şiiri-
miz, öykümüz, bugün çok ünlülerin eserleri ya-
nına konabilir. Size şurada Pablo Neruda ayarın-
da en az üç ozanımız var dersem, şaşmayın bana.
Bu sözüm Neruda'yı küçültmez, bizimkilerin
de büyük olduklarını gösterir. Sözü 27 Mayıs'
tan nereye getirdim. 27 Mayıs, belki çok hırpa-
lanmış. Karşı güçler, onu belki bir köşede
tutmuşlardır. Ama onun getirdiği özgürlük
fikri, özgürlük düşüncesi bütün bütün yok edi-
lemez. Şimdilerde edebiyatımız bunun sına-
vını veriyor. Zaten tarih de, Atatürk böyle is-
tiyordu, böyle oldu, devrimci ilkeler eninde so-
nunda başarısını gösterdi diye yazacaktır.

— Dil Kurumunun çalışmalarını nasıl bulu-
yorsunuz ?

— Dil Kurumunun dışındayım. Pek çok
edebiyatçı arkadaşım gibi üyesi değilim. Bun-
dan on yıl kadar önce Ankara'ya gitmişim. O
sırada orada görevli bulunan Sunullah Arısoy,
"Dil Kurumuna sen de gir, doldur şu formül-
leri" demişti. Doldurup vermişim. Sonradan
kendisine fırsat bulup sonucu sormadım. Dil
Kurumu da olumlu ya da olumsuz bir yanıt
vermedi. Belki de Sunullah'da kaldı benim
müracaat fişlerim. Bu nedenle Dil Kurumunun
dışında olduğum için, çalışmaları üzerine yar-
arında bulunamam. Türk Dili dergisinde yarar-
lı yazılar görüyorum. Cemal Süreya'nın yabancı
edebiyat üzerine getirdiği notlar çok ilginç. O
dergide, önce onu okuyorum. Bir de şu var,
Türk Dili'nde yayınlanan şiirlerin çoğu yazıp
görünüyor bana. Fazıl Hüsnü'nün orada yayı-
nlanıyor şiirlerden bir tat almıyorum. Büyük ola-
nakları olan bu dergi, daha titiz hazırlanabilir.
Kişilerin yayınladığı dergilerdeki kusurlar.
Talepkarlar Türk Dili'nde olmamalı bence. Ta-
raflılığı, olumlu yönde daha ağır basmalı.

— Çağdaş Dünya Ozanları içinde, beğendi-
ğiniz beş ozan ismi verir misiniz bize?

— Nezval, Pablo Neruda, Yevtusenko, Nico-
las Guillen, Paul Eluard diye sıralayabilirim.
Türk ozanlarını ayrı tutarak söyledim bunları.

— Tezgâhtaki eserlerinizi biraz anlatır mı-
sınız ?

— **Tuz ve Ekmek** adlı romanım Yeni Or-
tam'da tefrika edildi. Bugünlerde kitap olarak
çıkacak. **Ateş ve Rüzgâr** adını verdiğim şiir
kitabım ile öykülerimi derleyen **Gönen Hikâ-
yeleri** (öbür ismi ile) **Karşı Pencere** yayına ha-
zır durumda. Sanırım bu yıl içinde çıkar. Gün-
lüklerim ve Deneme yazılarım birer cilt olur
toplasam. Yeni bir romanın kurgusu içindeyim.
Büyük bir almayı anlatacağım bu romanda. 1971
de eşimle yaptığım dış geziye ilişkin **Dört Üke**
kitabımı daha bitiremedim. Sovyetler Birliği,
Azerbaycan, Gürcistan ve Romanya'yı kapsıya-
cak bu kitap. Yukarıda da işaret ettiğim gibi,
geziyi kongre dolayısıyla yaptığım için, çeşitli
ölkelerin yazar ve ozanları ile konuşmalar ol-
du aramızda. Kitapta onlar geniş yer tutacak.

1964 te geçirdiğim Enfarktüs, yaşamımın sı-
nırını, çizgisini bir hayli değiştirdi. Meyhane-
lere paydos deyip, bıraktım onları eski günle-
rin anıları içinde. Zaten eskiden de fazla git-
mezdim oralara. İlgim azala azala 1964 e ge-
mişim. 1964 den sonra yeni bir hayat evresi
başladı benim için. Gençlik çağından çıkılınca,
yeni koşullar bekliyor bizleri. Doğaya uymak
zorundayız. Gecele 21 de sinema ya da tiyat-
roya hemen hemen hiç gitmiyoruz. 18,45 ya da
19,15 matinelere bize daha elverişli geliyor. Ye-
meğimizi erken yiyoruz. Saat yirmi olmadan
karıma heraberi çalışma masamızın başındayız.
O, yeni başladığı oyun'una devam ediyor. Bazı
parçalarını bana okuyor. Tartışıyoruz üzerin-
de. Radyoda ya da teyp'te iyi bir müzik par-
çası buluyoruz. Müzik eşliğinde daha verimli
olur benim çalışmam. Eşim müziksiz çalışma-
yı yeğ tutar. Şiirlerimin, yazılarımın ilk ele-
ştirmeni karımdır. Çok yararlı uyarımlar ya-
par. Romanımın ilk okuru da o olmuştur. Kirk
yıldır, edebiyatsız, şiirsiz bir günüm, bir saatim
olmamıştır. Yeni bir şiirim yayınlandığı zaman,
ilk şiirimin yayınlandığı zamanki gibi heyecan
duyarım. Bu heyecan, yüreğimdiki bu ilk titre-
şim, hiç eksilmemiştir.

Mayer Çok Kızdı

Fetli Savaşçı

Desen : Metin Eloglu

Krom tozu eleme atelyesindeki yaşlı iş arkadaşım Mayer, simalynh tozdan korunmak için, pencereyi açtı. Ustabasıyla birlikte, yalpalyarak yürüyen, orta yaşlı, şakaklarına kir düşmüş, kelebek boyunbağlı birine, ustabaşı: "İşte burada çalışacaksın," dedi. İkinci kattaki yazıhaneye doğru iraklaşırken Mayer, arkalarından sevinçle baktı. Ne de olsa yeni bir arkadaşın gelmesiyle işimiz biraz daha kolaylaşacak, biraz daha soluk olacaktık. Mayer, bu sevincin etkisiyle, sarı nikel tabakasındaki H. B. sigaralarından ikisini yöküp, birini ağzıma tuttu. Ellerim eldivenli olduğundan, sigarayı alamadım. Mayer, İkinci Dünya Savaşı'nda Rusya cephesinde tutsak düşmüş, üç yıla yakın da, Polonya tutsak kamplarında kalmış. İyi yürekli, acıma duygusu bol, hoşsohbet, bir arkadaş. İşten çıkınca, evindeki felçli karısının yemeğini, buluşğunu, çamaşırını yıkayıp baktığından ayrıca kendisine çok saygım var. Çocukları çok seviyor, elindeki yiyeceği başkalarıyla bölüşmekten de kıvanç duyuyor. Tutsak yıllarındaki açlığını unutamıyor. Yiyeceklerinin bir kısmını Türk ve Yunan arkadaşlara verirken "Çok tatlıdır, beğeneceksin. Bir sına bakalım" demeyi de unutmuyor. Böylelikle acı, kötü savaş yıllarının acısını çıkarıyor. Sağ gözünü savaşta yitirmiş. Emekli olmasına iki yıl daha var. Şimdi altmış üç

yaşında, ondüört yıldır da bu atelyede çalışıyoruz. Bugüne kadar, nedensiz olarak, bir tek gün işe geç kalmışlık yapmamış ve gelmezlik de. İkinci katta çalışan iki prese, krom tozlarını, poliviyoil denilen bir sıvıyla karıştırıyor, kuvamına gelince, küçük saç sandıklarına döküp götürüyor. Asansör beklerken ara sıra gençlerle sakalayımayı da elden bırakmıyor. Kir-

miz, siyah, kül renkli, krom tozlarına konulacak poliyolon ağırlığını, kaç dakika küçük makinelerde karışacağına dair bilgi, gözlük kutusunun içindeki el içi kadar kağıtta yazılı. O, kağıttaki formülleri, geçen yıl izine giderken bana vermişti. Edindiğim deneylere göre, formüller hava durumlarına göre değişebiliyordu. Hava sıcak olursa yüz gram fazla, soğuk

ve yağışlı olursa yüz gram eksik konuluyordu. O süre preste çalışsanlar, getirilen maldan yakınıyorlardı. Saantleri, basınç pompaları, makinelerin hava pompasının sesi birden normale geliyordu. Az ötemizde ayak preslerinde çalışan Türk ve Yunan kadınları, kadınların makinelerinin tepeden krom tozu dolduran iki Türk arkadaş daha var. Ara sıra konuşuyoruz, paydoslarda. Mayer, savaş anılarını anlatıyor. Yeni gelen arkadaşlarına, çeviriyorum Mayer'in anlattıklarını. Bir birlik ve beraberlik havası sürüp gidiyor, atelyede. "İşin, paranın, cinsiyetin, yiyecek ve içeceklerin milliyeti olmaz," diyor Mayer. Biraz da bizi avutmak istiyor. Yurt, ev ve çeşitli özelemlerimizi atıyarak, okuyarak, bakıyor, dinliyor. Kadınlar, erkekler, Mayer'in çevresinde bir aile gibiyiz. O da bizim aile büyüğümüz durumunda.

Bu düzenli iş havası, bir kaç gündür bozulmaya yüz tuttu. Nedeni de papyon boyunbağlı, orta yaşlı Kemal'in, ortalığı karıştırmış olmasıdır. Kemal, ilk atelyeye gelince, yerdeki tozları, fırça süpürgeyle süpürmeceğini belirtince, Mayer'le arası açıldı. Mayer'i yataştırmaya çalışırken, bu kez de benimle kavgaya yeltendi. Ayaklarını düztaban olduğundan, iki yanının üstüne sallanarak yanıma yaklaştı, öfkeli :

Sonu 11. sayfada

Bilirsin

Turan Batuhan'a

*İssiz bir eve girdim güçsüz hamalların sırtında
Bomboş hava, sağır duvarlar, eşyalar dilsiz
Aralarında suskun pazarlıksız bir konuşma var ya
Sakladı ilk acımı, ilk gözlerimi, ilk merhabamı
Bir sen bilirsin benim nasıl cehennemden çıktığımı.*

*Temmuzlar haziranlar tütü boz'umsu toprakta
Bilmem kaçınıcı kez asıldı gökyüzü, boğuldu kaçınıcı martı
Anlaşılmaz öyle bir yalaza düştüm ki
Ölümler çıktı karşıma ölümler hiç yaşar mı
Bir sen bilirsin benim nasıl cehennemden çıktığımı.*

*Hâlâ reçine kokuları hâlâ bu yaşta bir ilkyaz sonu
Çiçekleri gecikmiş yerdibinde bahçeler var ya
Hani mosmor kibritle aydınlanır yeşil sular
Söyler durur o kimsesiz köle kendi kendini aldattığını
Bir sen bilirsin benim nasıl cehennemden çıktığımı...*

Feriha AKTAN

paketti gelen. Üstünde mavi renkli Fransız pul-ları vardı. Paketi açtım. Fransızca bir kitap. Bunu bize kim gönderdi acaba diye merak ettim. Mektubun arkasında Abidin Dino yazıyor. Kitabı açtım: Chants pour Le Vietnam adlı bir şiir antolojisi idi. Parlak kuşe kâğıda basılmış nefis bir kitaptı. Fihristte yirmisekiz ülkenin adları sıralanmıştı. Şiir adlarının karşılarında; Gullevic, Yevtusenko, Neruda, Nicolas Guillen, Zaharia Stancu gibi dünyanın en ünlü ozanlarının isimleri sıralanmıştı. Turque sözcüğünün karşısında Ömer Faruk Toprak yazılıydı. Eşiime ilişkin sayfayı açtım: Susan Anadolu'daki (Gece Saat 1 den Sonra) adlı şiirin Fransızcası yazılıydı orada. Après une Heure de la Nuit, çeviren Abidin Dino. Fransa'daki sanat elçimiz. Tatlı bir ürperti duydum. İki metni karşılaştırdım.

Bu şiirin kusmeti açık: Bu yıl the Literary Review dergisinin, Çağdaş Türk Edebiyatı sayısında da çıktı.

Sözünü ettiğim bu antolojiden, Gullevic, Nicolas Guillen, Zaharia Stancu'dan olmak üzere üç şiiri ben de Türkiye'ye çevirdim. Papirüs, Yeni Ufuklar, Yansına dergilerinde yayımlandı.

— En çok hangi şiirini, yazısını beğenirsiniz ?

— Tüm şiirlerini, şiirli bir dille yazılmış düz yazılarını beğenirim genellikle. Hele "Gece ayakların ağır kurşun mafsallarım - Yürüyorum bir dağ yolunda ateşe dönük" dizeleri ile başlayan, çeşitli dillere çevrilen (Ateşe Dönük) adlı şiiri benim için unutulmaz bir anı taşıyor. Onda benden çok şeyler vardır.

— Sanatsal yöndeki çabalarınızı anlatır mısınız ?

— Esas mesleğim Felsefe öğretmenliğidir. Bir kolejde Sosyoloji, Psikoloji ve Türk Edebiyatı dersleri veriyorum. Tiyatro hobim benim. Bu işe biraz geç başladığım için hayıflanıyorum. Bugüne dek radyoda Hüseyin Rahmi'den uygulama piyeslerim, Henry Troyat, O. Henry, Gogol gibi yazarlardan çeviri uygulamalarım oldu. (Bir Masrapa Su), (Armağan), (İki Kişilik Sinema Bileti) adlı oyunlarım oynandı. 1970-71 tiyatro mevsiminde Şehir Tiyatrosu Üsküdar Bölümünde Boğaç Han adlı manzum-mensur bir destan oyunum temsil edildi. Bu oyun, Yeditepe yayınları arasında kitap olarak çıktı. Elimde iki büyük piyesim daha var. Bu yıl Stancu'nun Uruma adlı romanını türkçeye çevirdim. Sinan yayınları arasında çıkıyor.

Kemal Ahmet ve İlhami Bekir

UNUTTURULMUŞ VE KAHROLMUŞ İKİ YAZAR

Behzat Ay

türkçe

suları kudurmuş bir deniz olsa yaşamak
sulara dalacak türkçe konuşacaksın
balıklarla anlaşacaksın
sonra o güzel balıkların dilini öğrenecek
ve öğreteceksin onlara türkçeği
böyle suların kudurmuş hali söner
sakin olur deniz
sen hiçbir yere gitme oğlum
anadilin türkçesiz

İskender Muzbeğ

I — KEMAL AHMET (1904 — 1934)

Bir yıl önce yitirdiğimiz değerli gazeteci H. Avni Şanda, bir önsöz ve otuz altı sayfalık incelemeyle birlikte, otuz altı sayfalık "Sokakta Harp Var" adlı romanı, Kemal Ahmet'in ölümünden otuz altı yıl sonra bir yayınevine (*) vererek yayımlatmasaydı, biz yastakilerin bugün, Kemal Ahmet'in yaşamöyküsünden ve romanından haberleri olmayacaktı. Kimilerimiz, onun yalnız adını, "Kemal Ahmet" adlı aşağıya aktardığımız şiirden taniyorduk:

Kafası

yüzde yüz uygun muydu kafama

Bilmiyorum, ama

O benim soyumdaydı

Etiyle kanyla değil,

Belki de heyecanıyla değil.

Batırıp parmaklarını kanayan yarasına

Beyninin ışığını sattığı için,

Bir ekmeğe parasına.

Fakat ne yazık ki, o,

Namludan kopan bir kursun gibi haykırdı.

Karanlık acıların camını kırıp,

Güneş, dolu dizgin gözlerine dolduramadı!

Gün geldi, ağrıdan ayakta duramadı.

Ve işte o zaman

Çocuğunu boğan

Aç bir ana gibi,

Bir çözülmez çemberin kıvrınarak içinde,

Boğdu kendi elleriyle yüreğini

Bir rakı kadehinde.

Tutunmak istedi; kaçtılar;

Çalıştı; kırbaçladılar;

Susadı; kendi kanını içti o!

Parça parça insan kafası satılan,

Kaldırımlarında aç yatılan

Bir caddeden

Mukaddes bir ızdırıp sarkısı gibi gellip

Geçti O!

Despot bir baba, mutsuz çocukluk, toplumsal ve iş güvensizliğinin acıları ile biberlenmiş otuz yıllık bir yaşam... Hepsi bu! Bir de, evet bir de, insanlardan, üçkâğıtçı, dolapçı, ikiyüzlü insanlardan kaçmış, içkiye sığınmış ve kahrolmuş...

Kemal Ahmet'ten, bugün, elimizde kalan küçük bir roman (Sokakta Harp Var) ve romanın eklediği küçük bir öykü (Nar ile Ayvanın Hikâyesi)...

Evet, yalnız bunlar...

Kemal Ahmet'in nasıl eriyip tükendiğini H. Avni Şanda, yazdığı otuz altı sayfalık inceleme-sinde o kadar ayrıntılı anlatmış ki, bizim burada fazla söz etmemize gerek kalmıyor. Şanda'nın incelemesinden alıntılarımız aşağıdaki cümleler, Kemal Ahmet'in yaşam çizgisini birazlık olsun yansıtabilir:

"Hersey ona korkunç görünüyordu" (sf. 12)

"...kimlerin doğru, kimlerin yalan söylediğini, ayırt etmeye başlamıştı. Ona göre, içi ve dışı bir olan insanların çoğu, küçük meyhanede toplanan insanlardı. İşinden çıkar çıkmaz, bu

gibi yerlere giderek, hiç tanımadığı kimselerle kırk yıllık ahbab gibi görüşmek ihtiyacını duyuyordu. Bunları daha çok seviyordu. Akşam-leyin hava karardığında zaman kaybetmeden, bir an önce, içki yerine gitmek isterdi. O zaman, bunu geciktiren biri olursa, sinirlenir, ona karşı fena bir şey söylememek için kendisini zor tutardı. Bu tutkunluğunu söküp atacak bir enerjiye sahip değildi. (...) Onun yakın dostları kendisine öğütler verdikleri zaman, sert ve asabi bir şekilde karşılıklar verir ve onlarla bir daha görüşmek istemezdi." (sf. 21-22)

"Bir akşam üzeri, Sirkeci'de bir lokantada yalnız başına oturmuş, bir düşünceye dalmıştı. Arkadaşı Hüseyin Şehsüvar, ona söz konusu iş yerinden hayırlı bir haber getirecekti. Onu bekliyordu. Bu bekleme sırasında kafasından kötü kötü şeyler geçiriyordu." (sf. 28)

"O daha iyi bir dünyaya kavuşmak istiyordu. Bir insan olarak bunu istemekte de haklı idi. İstiyordu ki, akşam olduğu zaman, herkes gibi bir evin yolunu tutsun ve orada sevgi ve sefkat ile karşılaşınsın, eğer evde hasta varsa, ona ilaç götürsün." (sf. 35)

Kemal Ahmet'in romanı : Sokakta Harp Var

Romanın birinci kişisi, Mehmet Neşe Efendi, Zonguldak'taki bir kömür şirketinde memur iken, işler bozuk diye çıkarılmış... Çaresiz kalan Mehmet Neşe Efendi, İstanbul'a amcasına gelir. Amcası evini değiştirmiş, Samatya'nın Etyemez semtine taşınmıştır. Evi bulmakta güçlük çekmez... Oraya gelinceye değin, toplum kesitinden geçer tekmi. Birçok gözlemlerde bulunur.

Mehmet Neşe Efendinin amcası, işsiz ve işsizliğinden ötürü uyumsuz, üstelik alkoliktir. Karısı bu çileye katlanmaktadır. Kızı Emine de... Emine'ye karşı, M. Neşe ilgi duyar. Onu

H A M A L

ezildi
boyundan çok ufalmasımda
bir el gitti gücünde
kemerinde
gülünde

zaman güldü ha güler
ekmeğine
çocuklarında suratı kalmısz
dışlarında uzak yollar çizili
sırtında yanlığını basmış çoğalışına

eziklik bir değil yüküyle dalsa
tencerenin dibinde
kaynayan
dolu uygarlık
eğitime kopuk öyküsü
öyküsü bir savaş kişiliğine

ERTUĞRUL OĞUZ

kurtarmak ister. Çok geçmez, M. Neşe, bir arkadaşı kanalıyla gazetede iş bulur. Gazetede borsa haberlerinin izleyicisi olur. Gazete çevresinden arkadaşlar edinir. Güç koşullar altında çalışır. En sonunda, gece yarısı, yorgun argın kaldığı amcasının evine dönünce, amcasını korkunç bir cinayeti işlemiş olarak görür. Ve roman burada noktalanır.

Romanın dili, 1932 de yazılmış olmasına karşın, öztürkçe ve güzel. Sanki kırk yıl sonra, bugünlerde yazılmış gibi... Yer yer ince alaylar var. Toplumun tam bir kesiti sayılabilir. Acı gerçekler ve çaresizlikler iyi verilmiş.

Sokakta Harp Var ve Kemal Ahmet Benzerliği

Kuşkusuz bütün yazarların yazdıklarında, önce kendileri vardır. Kemal Ahmet'de de böyle durum. H. Avni Şanda'nın incelemesinden, yazarı ve yaşam öyküsünü öğrenmiş bulunduğumuzdan, romanda yer yer Kemal Ahmet'i bulduk. Aşağıdaki alıntılar (romandan) bu durumu tanımlamaktadır:

"Ayağındaki solgun pantolonunun vaktiyle ne renkte olduğunu anlayabilmek için, bir eksperler kuruluna ihtiyaç vardı." (sf. 37)

H. A. Şanda, Kemal Ahmet'i, hep rengi solmuş bir lacivert elbise ile gördüğünü yazar.

"Kim demis Sadık, borcuna sadık değildir? Fakat var evi Kerem evi, yok evi verem evi." (sf. 39)

Kemal Ahmet, veremden ölmüştür.

"Burası karanlık mı karanlıktı. Güneşi köşö bakkaldan parayla satsalar, gene bu odanın, bundan zerre kadar nasibi olmayacaktı." (sf. 42)

Kemal Ahmet'in barındığı ve çalıştığı yerler, güneş görmeyen yerlerdir.

"Ben ise, borsa ve buna yakın çevrelerin haberlerini toplamakla görevliydim." (sf. 53)

Yazar, bir süre, çalıştığı gazetede, borsa haberlerini toplamakla görevlendirilmiştir.

"Dert şu idi: Amcam, bir işte olsa, eve biraz daha para getirebilse, ortada bir dürlü kalmayacaktı. Fakat amcaya nasıl bir iş bulmak lazımdı? Bunu ben yapamazdım. Bütün bunları düşünürken içime bir acı çöküyordu. Elimden ne gelebilirdi? Benim de kazancım bu problemi çözmeye yetmezdi." (sf. 54-55)

Kemal Ahmet, çok işsiz kalmış, bu acıyı ta yüreğinden duymuş, sürekli bu acıyla kıvrınmış ve kahrolmuş bir yazardır.

Vb... vb.

Bir uyarı

Burada, yazarlarını ve yayınevlerini uyarmak amacıyla bir eksikliğe değiniriz: Behçet Necatigil'in hazırlayıp Varlık Yayınevince yayımlanan "Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü"nde (Altıncı basım, 1970) Kemal Ahmet adına rastlamadığımız gibi, daha sonra ve ayrıntılı olarak Şükran Kurdağ'ın hazırlayıp Ataç Kitabevi yayınları arasında çıkardığı (Birinci basım, 1971) "Şairler Ve Yazarlar Sözlüğü"nde de Kemal Ahmet adına rastlayamadık. Bundan

sonraki basımlarında bu eksikliğin giderilmesi gerekir...

II — İLHAMİ BEKİR TEZ (1906 —)

İlhami Bekir, Libya'nın Trablusgarp kentinde doğmuştur. Beş yaşındayken, Trablusgarp, İtalyanlar tarafından işgal edilince, subay olan dayısıyla birlikte İstanbufla gelmiştir. Despot bir dayısı vardır. Dayısı ölünce, mutsuz çocukluk dönemi, daha da acılaşır. İlhami Bekir, kimse-sizdir artık. En sonunda Öksüzler Yurdu'na verilir.

İlhami Bekir, 1920 de girdiği Öğretmen Okulu'nu 1926 da bitirir. Öğretmenlik yaşamı Bolu'da başlar. Son olarak İzmir'de öğretmenken, devrin Milli Eğitim Bakanı Tevfik İleri tarafından emekliye zorlandığından, 1954 yılında emekli olur.

İlhami Bekir, hem öğrencilik hem öğretmenlik ve hem de emeklilik yıllarında çeşitli yan işlerde de çalışmıştır. Gazete ve kitabevlerinde düzenlenlik, kendi kitaplarını yayımlamak, eczacılıkla ilgili dergileri yönetmek gibi...

1959 yılında özgürlük alanının iyice daraldığını gören yazar, Türkiye'ye bir daha dönmemek üzere (belki sıra özeleminin de etkisi vardır) yurdumuzdan ayrılır. Yunanistan, İtalya, Libya'nın Trablusgarp kenti ve oradan tarihi bir kasaba olan Sabrata'ya gider. Orada Sesiye adında bir kadına tutulur. En sonunda tutkulu aşkı içinde boğar ve Sabrata'dan ayrılır. Çöl yolu ile (güneyden) Cezayir'e girer. O yıllarda Cezayir — Fransız savaşı doruğunda olduğu için, Tunus sınırı kapalıdır. Bir süre Cezayir'de ve Tunus'ta kaldıktan sonra, deniz yoluyla Mısır'a girer. Mısır'dan sonra da Beyrut'a gelir. Beyrut'a indiklerinde sıcak bir sevgi ile karşılanırlar. Yanında bir de Türk arkadaşı vardır. 27 Mayıs devrimi olmuştur. Bir Lübnan lirası,altı liradan dört Türk lirasına düşmüştür. İlhami Bekir, artık duramaz. Yurdumuza dönme kararı verir. Arkadaşından orada ayrılır. Çünkü arkadaş yurduna gelemez ve hiçbir zaman gelemeyecektir. İlhami Bekir, "Afrika çöllerinde kapkara kararmış, adamının gözlerinde yemyeşil yeşermiş olarak, Adanada uçaktan iner." Coşkuludur, umutludur; artık özgürlük diyarı oldu Türkiye diye... Ve yeni den şiirler yazmayı, kitaplar yayımlamayı düşünmeye başlar... Aradan çok geçmez, ancak üç beş yıl geçer, ki yine aynı tax aynı hamam örneği. Türkiye'yi huzda 12 Mart'a getiren cihad namazları, camilerin parti ocak merkezlerine çevrilmesi, her mahalleye bir milyon sloganı yerine, elimize geçirdiklerimizi torunlarımıza vereceğiz sloganları ve başkaları.

İlhami Bekir'in şiirleri

İlhami Bekir, ilk şiirlerini 1924 yılında "Milli Mecmua"da yayımlamıştır. Bunu, "Servet-i Fünun", "Resimli Ay", "Mesale", "Yeni Türk", "Halkevi", "Varlık" dergilerindeki şiirleri izlemiştir.

İlhami Bekir'in ilk şiir kitabı, 1927 de yayımladığı "Çocuk Şiirleri"dir. Kendi kişiliğini bulduğu, gününün şiirlerinden ayrılarak toplumsal gerçekçi yolda yazdığı, özgül ve özgün şiirlerini, "24 Saat" adlı kitabında toplamıştır. (1929) "24 Saat" başında yankılar yapmış bir şiir kitabıdır. Nazım, Akşam gazetesinde yazdığı (20 Ağustos 1929) bir yazıda, "24 Saat" için : "24 SAAT, gerek muhtevası, gerek hüneri ile, yeni türke şiirin kazandığı meydan muharebe-lerinden biridir." der.

"24 Saat" kitabından kimi örnekler :

"Ben ıstırahımı — Sahte bir kalkan ardında silahsızlık için değil. — Bir taş gibi başlarını koparıp hasma atanların, — Tok uyum aç yatanların — Okuması için yazarım. — Duman

değil alev saçıyor damarlarım. — Zira ben ıstırahı — Yaldız kaplı bir kitabı — İnce hasta parmakla — karıştırmakla, — Öğrendim."

"Halbuki dememiş miydin ona: — Kirlî bir çamur bir kovadan nasıl dökülürse, — Oyle dökülmü seni yüreğimden; — Ve kanlı tırnak nasîl sökülürse, — Oyle söktüm bileğimden."

İlhami Bekir'in üçüncü şiir kitabı : "A Birinci Forma" (1930) dir. Bu kitabı da ilgi görmüştür. İşte kimi dizeler :

"Anam ekmek — Karım ekmek — Çocuklarım bebek bekler. — Her gece — kuşlar birer taş olunca ağaçlarda; — Sağ kolumu anamın ağzına — Sol kolumu karımın ağzına — sokar, — Yuvarlarım taş kafamı bebek diye, — Şiir yazarım. — O eserimi — tam 5 günde — tam beş günde yazmışım."

Şairin dördüncü şiir kitabı da, 1931 de yayımladığı "Herhangi Bir Şiir Kitabı"dir. Bu kitabı, yaprak yaprak, görülmemiş bir şekilde 16 sayfa olarak yayımlanmış İlhami Bekir. Örnekler :

"Sana ne menekşe gönderdim — ne gül; — sana gönül — verdim," gibi.

İlhami Bekir'in beşinci şiir kitabı, "Mustafa Kemal" (1933) dir. Mustafa Kemal için en güzel şiirleri yazan birkaç şairden biridir İlhami Bekir. Okuyalım birkaç örnek :

"İlk adam — mavi gözlerle — baktı toprağa, — toprağın haritasını çizdi bayrağı, — Allah değil, — o yazdı — alın yazımız. — Yedisinde kız çocuğum — hamur yoğurdu, — yetmişlik annem çocuk doğurdu — cephe için."

"29 — birinci teğrin, elele verin — çocuklar! İnaniyorum ki yavrularım! — yarın, — yepyeni bir hayat süreceksiniz, — bizden aldıklarınızı — daha ilerilere götüreceksiniz. — Ve doğanlar, — böbürlenecek, — 33 padişahın adını saymamak, — fesi çarşaf, başörtüyü — amme cüzünü tanımamak — cehaletiyle..."

Şair, altıncı şiir kitabı olan "Olduğu Gibi"yi 1935 de yayımlamıştır. "Olduğu Gibi" den de bir örnek okuyalım :

"Dem olur eyy dem olur, — Gözlerim dolu nem olur, — Hanginiz kara gözlüm, — Hanginiz annem olur eyy, — Hanginiz annem olur? — Ah ey uzakta — Yarı yara — İki kadeh gibi — çarpan ağaçlık... —

Aradan tam on yıl geçtikten sonra, 1945 lerde yedinci şiir kitabı "Hürriyete Kaside"yi yayımlamıştır... Bu kadar uzun süre susmasının nedenlerinden biri, en başta geleni, büyük adam olduğu denli, özgürlükçü ve hoşgörü sahibi Gazi Mustafa Kemal'in artık başımızda bulunmamasıdır...

"Hürriyete Kaside"nin yalnız ilk dört dizesini alıntılıyorum :

"Sonsuz uykulardan uyaniyorum; — Üstümde kurşun ağırlığı, — Eyyüb ağırlığı, — Ve körlüğü Yakub'un."

DAHA'SIZ

Gücü ellerime ağaç verir
Gülümseyiş dudaklarıma güneş
Bütünler beni doğa
Bütünler çirkinliğimi gizler
Gizler dağlar
Gizler bulutlar
Gizler denizler.

KALAN

Bir şarkı bitince yarımdır
Bir yol gidince yarım
Bir çiçek açınca...
Ve sevince bir yürek...

Günşin ASRAL

Behzat Ay İlhami Bekir'le.

Bu kez aradan tam on dört yıl geçer; sekizinci şiir kitabı olan "Birinci Seans" (1959) ı, 18 kambil kağıdı boy ve biçiminde kartonlara basar.

Dokuzuncu şiir kitabı ise, "En Güzel Şarkı" (1960) dir. Şair, Sabrata'da Sesiye'ye aşık olduğu günlerde yazdığı şiirlerine "En Güzel Şarkı" adını vermiştir. Biz bu şiirlerine, "En Güzel Aşk Şiirleri" de diyebiliriz. Bu şiir kitabıyla İlhami Bekir, Vâ-Nû'nun 1931 de Akşam gazetesinde yazdığı (İlhami, kadın şiirleri yazmak için yaratmış bir şair...) birazcık da olsa doğruluyor gibi sanki... Çünkü bu aşk şiirleri o denli güzel ve başarılı ki, insanın yüreğine çın-gılar düşürüyor. Sözü sahibine verelim :

"Suyun akması, yelin esmesi gibi, — Susamışların su içmesi gibi, — Uyumak ve uyanmak gibi yeniden — Tabiat bir üçüncü bekler ikiden. — Gel ağaçlara su yürüsün — Toprakta çatlansın tohum, — Ben bütün bildiklerimi unutarak — Seni topraktan öğrendiğim gibi sevmek istiyorum." (...) "Ölüm bir kerre çalacak kapımızı, — Hayatın öncesi sonrası yalan. — Kalçası göğsü ve altın başı — Ne güzeldir ayakta duran İNSAN!" (...) "Sevmek güzel şey anladım mı bulut? — Sevmek güzel şey anladım mı SESİYE? — Bir limon ağacına takıldı ay — Bakıyor — Düşer mi diye..." (...) "Değmez düşünmeye geçen saati — Bir gün elbet öleceğiz. — Kanat değdirip su içeceğiz — Ve uçarken seveceğiz hayatı."

Şairin onuncu şiir kitabı da "Küba"dir. Bütün bu şiir kitaplarının dışında da yazdığı şiirler vardır. Bu şiirler de ötekiler denli güzel. Özellikle "Gurbet", "Cezayir", "Selim" adlı şiirleri...

"Asım Bezirci'nin haktanır ilişkisiyle" bu şiirler derlenip May yayınevinde (***) toplu bir kitap olarak yayımlanmasaydı, bizler, bu şiirlerden habersiz olabilirdik. Hasan Hüseyin, meğer ne kadar haklıymış "İlhami Bekir'i Tanır mısınız" (***) ı yazmakta...

İlhami Bekir'in şiirleri hakkında yazı yazarlar

Halit Ziya Uşaklıgil, Halit Fahri Ozansoy, Peyami Safa, Hüseyin Cahit Yalçın, Abdullah Cevdet, Nazım, Vâ-Nû, Hüseyin Necmettin, Hikmet Fazılın Es, Agah Sırrı Levend, Behçet Kemal Çağlar, Orhan Seyfi Orhan, Suphi Nuri İleri, Neşet Halil Atay...

İlhami Bekir'in basılıp da piyasaya çıkmayan kitapları

"Yeni Can Yeni Işık Yeni Ses", "Son Buhran" Bu iki kitabın birincisi bir kitabevince yayımlanıp kataloğa alındığı halde, sonra, nedense yok edilerek piyasaya çıkarılmamıştır. İkincisini de, yazarın kendisi, piyasaya çıkarmayı sakıncalı görerek, aylarca yemek masasında örtü olarak kullanmıştır. Halbuki Romalı şair: "Şairler duyulmak ve haykırmak için doğmuşlardır," diyordu!

TEKEL**TÜRK VİSKİSİNİ
KIVANÇLA SUNAR**

**ANKARA VİSKİSİ SİZE
BAŞKA BİR VİSKİYİ
ARATMIYACAKTIR**

Güney : 1

iki de bir benim yanıma gelip :
"Kemal, Poli kazoz" Kemal, çok
dell, deyip duruyor.

İşin kötüsü Mayer'in yüzü, Ke-
mal geleliden bu yana gülmüyor.
Çalışanların tümü Kemal'den ya-
kınıyorlar. Alman postabaşlarının
gözünden kaçmıyor bu tedirgin
hava. Bu kez de Kemal'i ortalığı
karıştırıyor diye bir başka atelye-
ye verdiler. Onarım atelyesi, ora-
da da, bilgiçlik tasarlarken, maki-
nalarından ikisini ise yaramaz duru-
ma getirmiş. Bu kez de makineler-
i yağlama işine verdiler. Şimdi,
atelyeleri dolayıp, yağsız makine-
leri yağıyor. Tam onun yapacağı
bir iş, hiç canı sakılmaz, gezerken.
Zor bir iş de değil. Zanaatsız işçi-
lerin yapabilecekleri kolay işler-
den. Pencereden, karşıdaki yağ
deposuna girip çıkarken görüyo-
rum. Ara sıra dudaklarının kumil-
damaşından, kendi kondiyle ko-
nuştugu belli oluyor. Ellerini ya-
na açıyor. Yağ dolu bidonları tek-
meliyor. Yanımızdan geçerken,
Mayer'le ikimize dls gücürdattığı da
oluyor. Güllüşüyoruz, arkasından.
Yüzüne bir gülsek, bela hazır. Ca-
mur gibi gellip yapışacak. Belinde,
ya da arka cebinde, tabanca ve
bıçak taşıyormuş da, onları eliyi-
le bir yoklaması var ki, insanı dell
edecek. Yunan kadınları kızları hiç
yoktan bağıyorlar: "Elado vire,
kazoz Kemal!" gel buraya be dell
Kemal! diyorlar. Kemal, Yunanca
hiç mi hiç anlamıyor. Anlasa da
n'olacak? Çalışanların tümüyle
kavga edemez ki!. Kemal kısa süre-
de atelyenin eğlencesi durumuna
düştü. Eskiden saraylarda yöneti-

elleri eğlendiren cüceler olurmuş.
Kemal'in durumu da öyle.

İki gün önce yemekhanede Ke-
mal'i bir güzelce dövmüşler. O
gün Alman polisine çalışma izini
almaya gitmiştim. Olaydan, işbasi
yapınca haberim oldu. Hastaneye
kaldırılmışlar Kemal'i. "Bu fabri-
kada çalışan kadınların tümü o-
rospudur." demiş. Yemekhanede
bulunan, iki Türk delikanlısının
kız kardeşleri de öteki masada
duymuşlar Kemal'in sözünü. Onur-
larına yedirememişler. Oturdukla-
rı sandalyeleri, Kemal'in başında
parçalamışlar. Kemal'i öldü diye
burakmışlar, bir kaç dakika içinde.
İki genç arkadaşın, fabrika, hemen
çıkışını yaptı. Ama Kemal'i de
hastaneden çıkınca, yasatmıyacak-
larını söylüyorlar.

Yazıcı kadın, hastaneye kaldırı-
lan Kemal'in, bir mahkeme işi ol-
duğunu söyledi. Mahkemeden gelen
kâğıdın kendisinin imzalamasının
ve tekrar geriye gitmesinin, acele
istendiğini belirtti. Bu işi benim
yapmamı istedi. Kâğıdı uzattı, o-
kudum. Kentin Alman mahkeme-
si Kemal'i dört çocuğuna, karısına
yıllardır bakmadığı, Türkiye'ye pa-
ra göndermediği için mahkemeye
çağırıyordu.

Kemal'in karısı, kuzeydeki fab-
rikalardan birine işçi olarak gel-
miş. İlk iş olarak da kocasını mah-
kemeye vermiş. Oysa Kemal, dört
çocuğu için her ay çocuk kasa-
sından 145 mark para alıyor açık-
tan. Bu paraları çocuklarına gön-
dermesi gerekirdi, doğal olarak.
dermesi gerekirdi. doğal olarak.
Acı acı gülmüşüm. "Hey gidi,
milliyetçi, düztaban Kemal!" de-
mekten de kendimi alamadım.

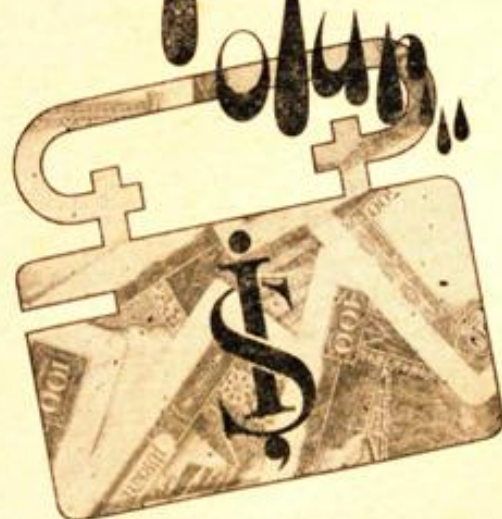
**TÜRKİYE
GARANTI BANKASI A.Ş.**

KURULUŞU: 1946

Sermaye ve ihtiyatları yekûnu :
160.000.000.— liraYURT İÇİNDE 190 ŞUBE
TASARRUF MEVDUATINDA HARBIYE VE
FENERBAHÇE'DE TAM KONFORLU APART-
MAN DAİRELERİ VE ZENGİN PARA
İKRAMİYELERİ**GARANTI BANKASI**

Güney : 2

**damlıya
damlıya
göl**

Güney : 3

TÜRKİYE İŞ BANKASI

paranızın... istikbalinizin emniyetidir

İŞİLTİ

6. sayfadan

malıdır.

6 — *Hera ve Mitologya* şiirleri için diyeceğim şudur: Yahya Kemal'de olduğu gibi bunu geçici bir esinti sayıyorum.

7 — *Sözcükler*, özellikle yeni sözcükler, *Kuytu*'da yerlerini aramış, *İşilti*'de bulmuş olmanın erinci içindedirler. Ozanımız, şiirsel Dil'in önemini kavramanın bilincine varmıştır. Ozanımız, şiirini kurarken yeni sözcüklerle duymuş ve düşünmüş olduğu a-
çıkça bellidir. *İşilti*'dan seçtiğim dizeler, sözcükler, güzel buluşlar görüşümü doğrulayan birer kanıt niteliğindedir :

Benim kişiliğim insanlığımla gelişir / İş'den.

*Apaçiktır yüreğim ölümsüz doğaya
Ne yiten bakışlarım yollarda ne de bu gözler benim / Düş'den.*

İlk solucan gözlerini aramıştır boşuna / Yığın'dan.

İnsanoğlu yeniceliğin peşinde eskidir düşlerini / Yağın'dan.

*Ve Biçim'den :
Ucundan yakaladı bir sarhoş balık duygu*

Samandağında yitirdi çocuksuluğu kocamış rüzgâr

Mihlandı yeşil çivilerle gelecek ırmağın gözlerine

*Yeniden :
Tutunmuş ağaçlarına bir düşünce çılgılığı
Çiçek çiçek unut bahçelerinin
Erimiş hızlıca güneş nedense
Apansız imgelemiş çiğ olgu*

*Adak'tan :
Şu senin iyicil huyun var ya
Bitkin bir eğri dal o çiçeği aça aça*

*İnsanoğlu'ndan :
Sıcak ölümlerle doğuyor her devrilen gün*

*Ağlamış bu anacıl toprak bu orman
Gözlerinden haykırıyor bir yağmurkuşu*

Bir karınca aklar yapayalnızlığımı / Sızı'dan.

Tutar asardı denizi yosunlarından gökyüzüne / Hera'dan

Bir tutam tozlu acı / Sevi'den.

Bir yakın gözün esmer gülüşüydü dostluğumuz / Kalıntı'dan.

Ve gökyorgunu bir güvercin utandır / Yorgun'dan.

*Kimsin'den :
Sen misin o, söylesene
Bir korku kuşu gibi her gece penceremde
... Not : ben bu dizeyi gibi'siz okuyorum daha bir vurucu oluyor.*

*Ve Usanç'dan :
Ve bir yankıdaki alaca ses*

*Sen uçsuz bucaksız
Yanar - döner bir üzengeç
Ben yamrı - yumru bir usanç*

*Alaca'nın son dizesi :
Kıraç topraklarda yeşeren ben, sensizlik ağacı*

*Nasıl'dan :
Uçuşuyor bakışların yaprak yaprak
Ağlarmış gibi gülücüğüne çocukların*

Sevdiğin sevdiğin o kör limanları / Yalaz'dan.

*Günaydın'dan :
Boşuna değil sömürgelerce uzanmışlığın garipsi
Mırıldanışın başarı türkülerini en kasınlarda
... Buradaki en, Behcet Necatigil'in EN/CAM'ındaki ka-
dar yerinde ve güçlü.*

8 — Ozan Feriha Aktan ile ilgili olarak *Başkent* gazetesinin 10 Mayıs 1972 günlü sanat sayfasındaki Nuri Kircioğlu'nun (*Feriha Aktan ve Kuytu*) sunu, yine *Başkent*'in 7 Haziran 1972 günlü sayısındaki (*Ozan Feriha Aktan Kendini Anlatıyor*) ya zısını ve *Yelken*'in Ekim/1972 günlü 188 nci sayısındaki Sevinç Çöküm'un (*Feriha Aktan ile bir konuşma*) sunu da okumak yararlı olur. Yazımı, Ozanımızın *Dost* şiirindeki bir dizesinden e-sinlenerek bitireceğim : Feriha Aktan *İşilti*'de şiir ekmiş, şiir biçmiştir.

BİZE GELEN KİTAPLAR :

UNUTMAK ATLARI — Şiirler, Ismet Kemal Karadayı, Yeditepe Yayınları, 5 TL.

AK YEŞİL KAVAK AĞAÇLARI — Şiirler, Nevzat Üstün, Var Yayınları, 10 TL.

ÖKSE — Roman, Burhan Günel, Renzi Kitabevi, 15 TL.

ŞENLIKNAME — Şiirler, İhan Berk, Yeditepe Yayınları, 7,5 TL.

BEYAZ YAKALILAR — Hikâyeler, Şükran Kurdakul, Ataç Kitabevi Yayınları, 7,5 TL.

GÜC — Şiirler, Refet Altan, 5 TL. (Küçükbebek Cad. Yeşim Ap. 9/5 İstanbul)

EGİK AĞAÇLAR — Öyküler, Sevinç Çöküm, 10 TL. (Yenicarsi Cad. Cezayir Sok. 3 Beyoğlu)

DEMİRPERDEYİ ARALYIYORUM — İnceleme / Raporaj, A. Rahim Balçioğlu, Sâmîl Yayınevi, 7,5 TL.

EKMEK GOCU — İnceleme / Raporaj, A. Rahim Balçioğlu, Sâmîl Yayınevi, 7,5 TL.

ESKİ / YENİ — Şiirler, Ali Rıza Ertan, 250 Krş. (Buca Lisesi Edebiyat Öğretmeni — İZMİR)

GÜLÜMÜZÜ YOLAN ELLER — Şiirler, Rıza Apak, (1738 Sok. 7/1 Karşıyaka / İzmir) 7,5 TL.

ÖĞRETMENİM — Öyküler, Ziya Musırlı, 250 Krş.

METİN ELOĞLU **dizin**

TDK 1972 ŞİİR ÖDÜLÜ

METİN ELOĞLU

— İnceleme/Antoloji —
Aşam BEZİRCİ
10 TL.

KARA TUTKU

— Öyküler —
Ferzan GÜREL
750 Krş.

HÜZÜN ÇIKMAZI

— Şiirler —
Piyale GÖNÜLTAŞ
4 TL.

NISAN YAĞMURU

— Şiirler —
Celâl ARABACIOĞLU
5 TL.

KUYTU

— Şiirler —
Feriha AKTAN
10 TL.

İŞİLTİ

— Şiirler —
Feriha AKTAN
10 TL.

TUTSAK

— Şiirler —
A. Uğur KEZER
10 TL.

güney yayınları

P. K. 1353 — İSTANBUL

güney güney güney güney güney güney